

757678

VAK BÉLA

A'

MAGYAROK' KIRÁLLYA.

A'

TÖRTÉNETÍRÁSBÚL VONTT
ROMÁNOS RAJZOLAT.

Franz Josef Károly

PESTEN.

Engenberger Jó'sef Könyvárosnál 1812.

A' tizenegyedik századnak végénn, és a' tizenkettediknek elejénn olly egy Király ült a' Magyar Trónusonn, kit az akkori Történetírók bölcs országlónak, vitéz hadi vezérnek, és tudós fejedelemnek rajzolnak, 's kinek kormányozása a' Történetírásban a' legdücsösgesebbek között tündöklene, ha nagy nevét egy kegyetlenséggel meg nem homályosította volna, melly útálatossága miatt az utóbb világót ellene szükségképen fellázította.

Kálmán attya' testvérének, Lászlónak, Királyi székére feljutván, szép reménységeket gerjesztett alatta: valóiban az iránt, hogy e' tiszteletre méltó Elejének nyomdokiba lépend, ki halála után a' Pápától a' Szentek közé számláltatott. Országának meffze terjedő tartományival öszvekapcsolta halála előtt László Horvát Országot is, 's mivel a' Horvátoknak nyughatatlan elméje különös szemmeltartást kívánt, e' tartománynak gondviselését öccsének ifiabbik fiára, Álmusra, Kálmánnak testvérére bízta. Ammiat tehát Kálmán a' Magyar Sceptrumhoz jutott, Álmus valóban mel

tán reméllette, hogy előbbeni méltóságában megerősítettik.

Ez meg is történt volna, ha szerencsétlenségére azonban, még az új Királynak residentiájába ment, hogy ott neki hódollyon, Péter; úgymint maradéka ama' hercegi ágnek, melly az előtt Horvát Országban uralkodott, a' népet fellázítván, azonn nem ügyekezett volna, hogy e' meghódított tartományt Magyar Országtúl ismét elszakassza. Kálmán ez által mindgyárt országlásának kezdeténn igen kellemetlen hadakozásba keveredett, mellynek fellobbanását kiváltkép öccse' gondatlanságának tulajdonította. De még e' szemrehányásnak sem volt volna Álmusra nézve fontos hővetkezése, ha ez legalább olly szerencsés volt volna, hogy mint hadi vezére ama' seregnek, mellyet neki a' Király adott, a' fellázultt Horvátokat ismét meghódíthassa. Úgy látszott, mintha e' szerencsétlen Herczegnek sorsa megesküdütt volna ellene. Zágrábnál Péterrel, az ellen Királlyal véresen megütközvén, jöllehet minden erejét neki feszítette, a' győzelem még is egészen a' lázúlókhöz hajlott olly annyira, hogy Álmus allig menthette meg seregének felét a' veszedelemtül. Ez zendítette ki minden bizonynyal a' Király' szívében öccse ellen az első bosszonkodást, melly azután olly irtóztató gyűlölségre fajult.

Haragjának első lobbanásában megfosztotta Kálmán a' Herczeget a' hadi vezérnek méltóságától, 's az újjolag megerősített fegyveres seregnek vezérléséhez maga látott. Akár több tapasztalások által gyakorlott, és Álmut mesz-sze felmúló hadi talentumainak tulajdonítsuk a' dolgot, akár most egyszer a' különösen kedvező szerencsének, melly ötet vezérelte; elég az ahhoz, hogy a' mit Álmut a' fél ármádának feláldozásával végbe nem vihetett, azt Kálmán rövid üdö alatt, és kevés fáradsággal megelzöklötte. Péter különös kis vilongásokban megveretvén, és visszanyomtatván, egyszerre egy szük hegyszorulatba záratott, hol magát megadni kénytelenítetett.

Kálmán azután eltökélte magában, hogy a' többi pártütöket, kik még fegyverben állottak, szép szóval és kegyességgel fogja arra bírni, hogy kötelességekhez visszaterjenek. Táborába kérette közölök a' legnevezetesebbeket, és azonn volt, hogy különös leereszkedésével, és jeles tiszteletmutatásával hajlandóságokat megnyerhesse. Hízeltett ez a' Horvátok' nemzeti büfkeségének olly annyira, hogy magokat tökéletes készséggel ismét hatalma alá vetették, és tölle viszontag semmit sem kívántak egyebet, hanem hogy fejére a' Horvát Koronát különösen ő általok tetesse. E' kérésre Kálmán minden halogatás nélkül rá állott, 's a' koronázás Belgrádban megtörtévnén, Horvát Ország különös ország-

nak nézte magát, melly Magyar Országgal
 izinte csak szövetségbe lépett.

Almus Herczeg szomorú estétől fogva egy-
 nehány esztendeig Battyának udvarában csen-
 desesen élt, és a' reá neheztelő Fejedelemmel
 való kibékélését titkos esdekléssel várta. De
 voltak mind a' Király, mind a' Herczeg kö-
 rül kígyók, kik a' parázs tűzhöz hasonló ver-
 sengést, hogy lángra lobhannyon, gonofzúl
 fűdögáltak. És hol van vallyon e' világonn
 az olyan tiszta szív, melly az efféle fajzatnak
 mételyes mérgétől megmenekedhessen? Álmus
 is, ki talán sorsát a' magát megvonó közép-
 szerűségben elviselte volna a' nélkül hogy va-
 lamire vágyakodgyon, szívének csendes nyu-
 godalmából e' kígyószifzegés által felserkente-
 tett, 's végtére egygy olyan lépésre ragadta-
 tott, melly e' Herczegi testvérek között eddig
 volt egyenetlenséget nyilvánvaló harcra vál-
 toztatta.

Kálmán, ki fejénn a' Magyarall mege-
 gyesültt Horvát Koronát több esztendeig való
 bölcs országlása által, mellyel alattavalóinak
 hajlandóságát is megnyerte, naponkint erő-
 sődni érzette, arrúl kezdett végtére gondol-
 kodni, hogy Országát a' Horvát határokon
 túl kiterjessze, és errevalónézve még Dalmá-
 tiát is hatalma alá vesse. Kivonódott tehát
 hadi seregével e' tartomány felé, 's vitéz ü-
 gyekezetét azzal kezdette el, hogy Dalmátiá-

nak Fő várassát, Zárát, megszállotta. A' váras kimondhatatlan vitézséggel védelmeztetett, és így hosszas ellentállása az ostromlónak fegyveres népét nagyrészt megvesztegette. Hadi seregének erőtlenedését látván, és szándékának végrehajtásában naponként nagyobb akadályokat tapasztalván, ismét az akadozáshoz folyamodott, 's ez által magának a' kapukot valóban meg is nyitotta.

Az alkuk, mellyekre állott, inkább az erőltetésnek jeleit viselték magokonn, mint a' szabad akaratból kötött békességnek; mert a' várasnak, noha meghódítottnak nevezte, kénytelen volt megengedni, hogy maga magának törvényeket szabjon, hogy minden adótúl ment maradjon, hogy Püspököt önnön tetszése szerint válasszon, és hogy falai között magyart vagy más idegent megszenvedni kénytelen ne legyen. Ezen alkuk alatt az ostromlónak legfőbb hatalma, melly utánn esdeklelt, puszta árnyéknál több nem volt. Sajnosan is érezte ezt Kálmán, és erre való nézve, talán a' szégyentül elcsábíttatván, ama' Királyi levelében, mellyet a' Magyar Rendekhez írt, kiktől seregének megerősítésére új katonákat kívánt, nagyon is értelmesen megvallotta, hogy ő ezen oda engedett jusokot csak édesítő maszlag gyanánt vetette ki, mellyel a' többi erős várásokat hasonlóképen megfoghassa.

E' levél sokaknak kezében forgott azok közül, kik Álmos Herczeggel tartottak, és alkalmatosságot adott nekik arra, hogy e' Herczeget egy olyan cselekedetre csábítsák, mellytől ők bizonyos nyereséget vártak. Leírátták ők e' levelet titkon, Álmos' kezébe adták, és elküldötték vele együtt a' Dalmátához, kik már igen közel voltak ahhoz, hogy magokat mindnyájan megadgyák. Ezen ország, melly magát hamis hitegetések által a' veszedelemnek meredek szélénn állani látta, Álmost már most mennyekbül küldött szabadtójának nézte, és így neki szabadságának védelmezését minden késedelem nélkül, sőt ragyogó ígéretekkel, oda is ajánlotta.

Így végtére a' megbántódott testvér úgy jelent meg az ütközetnek nyilvánvaló mezején, mint Kálmánnak ellensége.

Kálmán szinte akkor telepedett le táborával Tragúrium' várassa előtt, mikor testvérenek pártütéséről a' hírt meghallotta. Szinte ölzvecsikorította fogait haragjában, és megesküdött, hogy rettenetes bosszút áll rajta. De Dalmátiában a' közönséges lázulás rettentő erőre gyorsabban feljutott, mintsem a' Király remélte. Környülvéve látta ő hadi seregét egyszerre pártütőkkel, és így, minekelőtte ellenségével megütközhetett volna, kénytelen volt tábori állásait minduntalan' változtatni, Zára' várassának dűcsösségesen végbe

vitt hódításárúl lemondani, és seregeivel, bátorságnak okáért egész Horvát országnak széleihez visszavonódni. Ez a' Herczegnek új merészséget adott, főlelit pedig felekezetéhez tartozó tanácsadóinak még jobban megnyitotta. Eltökéllette tehát magában, hogy a' dolgoknak illy kedvező fekvését hasznára fordíttya, és hogy magának az által, hogy a' Horvát Koronát hatalma alá veti, ragyogóbb és bátorságosabb létét szerez.

A' Dalmaták, kik a' nélkül is nagyon kívánták, hogy ökököt nagy ügyekezeti Kálmántól egy ilyen közbevetett ország elválással, megígérték Álmusnak, hogy ezen hódításban segítségére lesznek, és e' szerint Zászlói alatt jó nagy hadi seregre nevedtek, mellyel ő a' Királyt nyomban követte. Álmusnak ezen ügyekezeti a' szerencse most egyszer nagyon appolgatta. Kálmánnak képmutatása, mellyel a' Dalmatákat megbántotta, a' Horvátoknak szívét is elidegenítette tőlle, kik nemzeti szabadságaikat egyébaránt is nagyon féltették. Ezek is tehát egyszerre a' Királynak eddig mutatott kegyességében nem láttak egyebet lenél és kelepezenél, mellyekkel ha mindgyárt csak vélt jussaikot is fenyegeti, és erre való mindedig hüven megbizonyított ragaszkodásokat hirtelenében keserű bizodalmatlanságra változtatták. Sokan a' Horvát Nemesek közül elhagyták Kálmán' táborát, és hideg vér-

rel nézték, mikor Álmos az ő hadi seregét a' Horvát tartományokra vezette; sőt ammint ökök az elkeseredett Király, mint pártütököt, erőszakosan akarta ígért hitekre kényyszeríteni, nyilván átmentek a' Herceag' részére, 's ez által a' lázúlnak zászlóját egész Horvát országban felemelték.

A' Király ekképen felette veszedelmes állapotra jutott. Egynehány hét alatt elveiztett egy egész országot, mellynek meghódítását minden ütközet nélkül reméllette vegbe vihetni, és ezenn kívül még a' Horvát Koronát is, mellyel a' nemzet, a' hercegi emisszáriusoknak javaslására, Álmost megkínálta.

Kálmán e' szorúltságban sehonnan sem várhatott többé segítséget, hanem csak Magyar Országból, mellynek erejét minden felül felszöllította, 's melly ötet ellenségei ellen hathatósan védelmezte is volna, ha a' hadi seregek már a' magyar földönn nem voltak volna.

Várkonynál a' Tisza mellett telepedett ő le nem középfizerü táborával, és itt akart utánna tolódo testvérével úgy megütközni, hogy a' harczot egészen megválassa. De a' Magyar Nagyoknak vélekedése e' dolognak egyfzerre más fordúlást adott. Tapasztalásból tudván a' polgári hadakozásból forrani szokott szerencsétlenségeket, a' Horvátokkal pedig, mivel ezeknek a' Király hasonló juso-

kat hagyott, a³ nélkül is. Irigykedvén, nyilván ellenzették a' harczot egy olyan tárgyért, melly az ő tulajdon ügyökhöz semmikép sem tartozott. Hadi seregének e' pözségese tökéletesen megvesztegette Kálmánnak ama' reménységét, hogy az elvesztett tartományokat hadi erővel visszavehesse. Okosága tehát azt javasolta neki, hogy ebben egy olyan módot találjon, melly a' nagy szívőségnek látszattya alatt még katonáinak hozzá való hajlandóságát is újra megnyerje. E' mód ama' szabad ajánlásból állott, hogy Koronájának sorsát személyes viadal által akarja megváltani. Erre tehát egy szónok által a' Herczeget mind a' két tábornak szemé' láttára előszóllította.

Bármelley váratlan lehetett is a' Herczegnek ezen ajánlás, a' böcsület még is, valamint ama' sükeres félelem is, nehogy az ellenkező esetben bátorsága és vitézsége a' Horvát Nemesek előtt gyanúba essen, tellyességgel meg nem engedték, hogy azt el ne fogadgya, a' mit már a' táborok is mind a' két részről helyben hagytak. Mind a' két hadi Fő Vezér megjelent tehát a' Tisza' partyánn egy nagy térségenn, melly körül az ellenségnek seregei fél kerékben túnan állottak, és a' viadal elkezdődött.

Szilaj csörgéssel ütköztek öszve a' dárdák, szinte vízhangját nyögvén a' dühös haragnak,

mellyre az elkeseredett vitézek fellobbantak. Sokáig habzott a' meg nem válható győzedelem az egyiktől a' másikához, még végtére Álmos, egy hathatós dőfés által a' nyeregből kiemeltetvén, lovárúl a' földre leomlott. Nyilgyanánt szökött le a' magáérúl Kálmán, és kardot rántott, hogy ellenségének életét végső csapásával semmivé tegye. De a' Horvátok' soraiból oda szöktetett egyszerre, a' vele nyargaló trombitásnak harsogása alatt, egy vitéz; Kálmán pedig kétkedő bizonytalansággal tartóztatta vílza meztelen kardgyát, mellynek hegyét már a' Herczegnek mellyére szögezte volt.

A' vitéz allig piheghető lovával a' bajvívók előtt hirtelen megáll, leszőkik ennek hátrárúl sebesen, térgyre omlik a' halálnak vezedelmeben forgó meggyőzött áldozat mellé, megnyitva sisakjának orca födelét, és édes attyának életéért esedezik.

Béla Herczeg volt ez, szerencsétlen Álmosnak egyetlenegy fia, ki édes attyát szerencséjének változó szélvélzeiben el nem hagyván, magának szeretetre méltó tulajdonságai által mind a' Magyaroknak, mind ama' népeknek közönséges hajlaudóságát megnyerte, kik édes attyának hódoltanak. A' Horvátok azon esetre, ha édes attya elesne, hittel pécsételt engedelmességet ígértek neki; de nagy szívűségét látván, mellyel e' ragyogó ajánlást

elmellőzte, hogy édes Attyának életét fenntarthassa, ebben is engedtek hozzá való szerezteből kívánságának, és hogy Kálmánnak hatalma alá vetik magokat, ha Álmus életét megkíméli, mind neki, mind őáltala a' győzedelmes Királynak megfogadták. A' Magyaroknak táborából is közönséges szózat harsogott ki kegyelemért, mihelyt ezen ifjú Herczeget édes attyáért esedezni látták és megösmerték. Kálmánnak tehát okossága, sőt talán még szíve is azt javasolta, hogy kardgyát testvérenek remegő mellyérül elemelje, és életét meghaggya, ha neki megígéri, hogy vallott kárainak helyrehozása iránt, mellyet tőlle ne talán kívánhatna, örökre lemond.

Álmus, mint fogoly, a' győzedelmesnek táborába vezetett; Béla pedig visszatevint még egyszer a' Horvátokéba, honnan Kálmánhoz követséget küldött, kik vele a' hódolás iránt az alkut megkössék. Kálmán megígérte, hogy a' pártütökönn semminémű bosszút nem áll, hogy kormányozását a' Horvátok' tulajdon jussainak fenntartásával szentül egybe kapcsolja, és hogy az elfogott Herczegnek a' szabadságot visszaadgya. Béla viszont megfogadta, hogy mihelyt édes attya a' fogságból kibocsáttatik, vele együtt az országot elhaggya, és hogy mind Álmuşnak nevében, mind önnön maga is az országlásra nézve minden jussairól lemond.

Így végződött az első rettenetes versengés, melly e' testvérek között nem annyira vízföntag való gyűlölésből, mint a' gonofz tanácsadóknak hitegetései által támadt. Kálmán diadalommal tért vissza Székes Fejérvári lakásába, 's a' vitéz bajnoknak dűcsösségével a' nagyszívű győzedelmesnek hírét nevét is öfzvekapcsolta.

Szinte akkorában vezette Magyar Országgonn keresztül Péter Remete, és ő utánna Lotharingyai Gotfrid, vagy Bouillon a' Keresztes hadi seregeket. Álmos tehát eltökéltette magában, hogy tizennyolcz éftendős fiával együtt az utólsónak csoportyaihoz kapcsollya magát, hogy az Anyaszentegyházért viaskodó ajtatos ügyekezetei által pártütésének vétkéért eleget tegyen. Hogy pedig bátyának és az országnak is tagadhatatlanul megbizonyítsa valóságos töredelmességét, egész vagyonyját a' Dömösi Apáturságnak szerzésire fordította. E' szent szerzeménynek elrendelése miatt kénytelen volt ő még egy üdeig Magyar Országban mulatni, és így a' keresztes haddal el nem mehetvén, előre bocsatotta az ajtatos vitézeket, szentül megígérvén, hogy utánnok megy, mihelyt dolgainak végét szakaszthattya. Ez egynehány holnap múlva valóbann meg is történt; mire Álmos Bélával együtt kezébe vévén a' szarándokbotot, útyára valóban ajtatos szándékkal el is indúlt.

Az út ökök Szerbiánn keresztül vitte, hol szarándokságok egy különös történet által felbe szakasztatott. Viddin' várossának vidékébe érkeztek volt már ök, mellyben a' Szerbiai Fejedelem Uróz lakott, kit a' Történetírók Nagynak neveznek. Lefeküdtek itt egy estve Timok' vizének a' partyánn. Álmos a' hosszas utazástúl ellankadván, fejét fiának ölébe hocsátotta, és a' napnak súlyos hősege utánn nyugodott, ammint megettek az erdőben hirtelen lóvágatás és szívreható affzonyi kiáltás hallatott, melly a' lónak rémítő hortyogásával megvegyülvén, segedelemért látzott esdekleni. Allig volt az utazónak elegendő üdejek arra, hogy felugorjanak, már is mellettek termett egy ifjú lovaglóné vadász ruhában, és dárdával felfegyverkezve egy zabolázhatatlan lovonn, melly vele az erdőből kirugszkodott. A' lónak hátúlsó lábára tekerődött egy nagy kígyó, és czombjába magát beharapta. A' dühös fájdalomtól tájékozó ló tehát, a' szarándokok mellett igen közel, egyenes arányban a' folyóvíznek vágatott, Béla a' rettenetes veszedelemnek közellétűl megboczdadván, neki ugrott merészen a' lónak, és zabláját megfogta; a' ló pedig felágaskodván, vállába vágott. A' lovaglóné azonban a' lónak hirtelen visszataroztatása által leöketvén a' nyeregről, az ifjú szarándoknak karjába esett. Azon szempillantásban, hogy a'

lovaglónét felfogta, elfszakadt a' másik kezében a' kantár, a' ló pedig a' reá tekerődött kígyóval a' víznek mélyébe rohant.

Az ifú lovaglónénak nem volt üdeje, hogy szabadítójának köszönetet mondgyon. Az ijedés, a' félelem, és az erőltetés minden erejétül úgy megfosztotta, hogy Béla karjaiból a' partnak lágy hantjára lefektetvén, vadász sisakját, melly szoroson öszvehurkoltt pántlikával az álla alatt meg volt kötve, nagy sietéssel lebontotta, a' nélkül hogy mindezekről legkisebbet tudott vagy érzett volna. Amint az ifú szarándok a' sisakot, melly nyakán mélyen feküdt, feje körül levonta, aranyhájbokr folyt le fürtösen hóhalavány arcza mellett bádgyadtan habzó mellyére. A' drága öv, melly köntössét szemérmes fátyollal béborított keble alatt átszorította, az alkonyodó napnak sугárrival játszó gyémánt, melly élet nélkül oda terjesztett kezénn ragyogott, és több efféle körülállások nem hagyták őtet a' megszabadítottnak fő nemes születéséről kételkedni; de nem is ereszkedett még az efféle elnélkedésekre, ammint már egy egész vadászó úri sereg a' lónak mély nyomdokit követvén, hozza repült inkább, mint sietett. Hangos örömkialtásra fakadtak, ammint a' veszedelemben forgott lovaglónét meglátták, s minekutánna szabadításának körülállásait röviden meghallgatták volna, felemelték, noha

ha még nem tért egészen magához, egy lóra, a körülötte lovagolván, hogy erőtlen testét mindenfelül támogathassák, haza vezették lacsacsakánn a' legtöröttebb úton. A' vadászatnak fővezére még is, minekelötte a' szarándokot elhagyta volna, arra kérte ökö, hogy Uröz Herczegnek palotáját úttyokban el ne kerüllyék, a' nélkül hogy gazdag jutalmát ne vegyék ama' szolgálattyoknak, mellyel Herczeg Kisallzonyának életét megoltalmazták.

Álmus hidegen megköszönvén ezen ajánlást, szinte megborzadt magában, hogy született Herczeg léte meg nem vetheti nyilván egy olyan vitéz cselekedetnek jutalmazását, mellyet a' vak eset szinte kezekbe játszott, és fiát, ki a' fő vadállzal szinte mélyebb beszédbe akart ereszkedni, visszavonta komoran, ne hogy talán az ő hasonlóképen megsértett büfzkesége születéseknek titkát elárúllyá.

Bélának a' sebe, mellyet rajta az ágaskodó ló vágott, érzékenyebben kezdett fájni, mihelyt a' vadászok eltűntek. Látván Álmus hogy a' feketedő daganat alatt megaludt vér fekszik, és hogy az ifjú Herczeg a' legélesebb fájdalomot titkolni akarja, érzékeny búbamerült, és csak azt óhajtotta, hogy valahová közel valamelly hajlékba vezethesse, hol a' sebnak gyógyítására valamelly tapasztalt embernek tanácsával is élnie lehetne. Egészen elfelejtette azonnal saját bádgyadságát, a' le-

málzván életének veszedelmével a' meredek partonn a' vízhez, felhozott belölle egy edénnyel, megmosta a' sebet, 's ifiodó erővel támogatván a' fájdalomakkal küzködő fiát, vissza kezdette vezetni ama' helységbe, melyből érkeztek volt.

Az esti homálytól elborítottván, minden szempillantásban nehezebb és nehezebb volt az erdőben az ösvényt megválasztaniok, még végtére a' sűrűnek mélyében eltévedtek. Elkezdették már vetni reménységeket, hogy czélyyokat elérhessék, és tőkélő félben voltak, hogy a' pufzta földönn a' szabad ég alatt meghálnak; ammint az ágakonn kereftül egy parányi világosságnak csillogását mellzérül megsajdították, melly felé útyyokat újjült erővel és kedvvel folytatni is kezdték. Azt várták ök, hogy egy falunak szélső gunnyójára akadnak; de melly nagy volt álmélkodások, ammint e' helyett egy mély barlangot látták magok előtt, mellynek fenekébül a' világító sűgár kiütött. Itt reménységek másodszor megsűllyedt; elhitetvén magokkal, hogy valamelly lator falkának rettenetes kezébe jutottak, kik ökököt vígasztaló segedelem helyett gyilkoló fegyverrel fogadgyák. Almus mindazáltal felbátorította magát, mert mire nem vetemedik az atyai szív! 's bármelley érzékeny esdekléssel tartóztatta is elgyengült fia, beosontott még is az első nyílásonn bizonyo-

sabban akarván kinyomozni, ha helyes e' gyanakodása? semminémű eleven állatot meg nem sajdíthatván, és a' tökéletes csendesség-ből, melly körülötte volt, újjra bátorságot vévén, elközelített egé'z a' barlangnak mélyéhez, hol egy tiszteletre méltó öreg embernek termete tüat szemébe, ki egy felzúlet előtt térgyenn állva imádkozott.

Megvárta ő, még ajtatosságát elvégezte azután pedig megfzöllította: mire az öreg elejébe jövén gyenge világú lámpássával, kívánságát tudakozta. Álmus megkérdezvén tőlle, melly mellze volna még a' legközelebb helység, megpanaszolta neki rövid szóval vígáztalatlan állapottyát. Az öreg viszontag elejébe terjesztette, melly lehetetlen legyen az éjjeli setétben, a' nagy erdőnn keresztül a' nem igen jártt útat el nem veszteni, és szálást ajánlott neki, és betegének, kit látni kívánt. Kimentek tehát mind a' ketten a' barlangnak nyílásához, hol Álmus Bélát azonban hagyta vólt, és egészen elerőtlenedve egy fa mellett lelvén, bevitték a' jámbor remetének mohbúl vetett ágyára. A' nyugalom volt, melly nélkül a' beteg leginkább szükölködött. Feküdni hagyván tehát, hozott az öreg Álmus' számára egynehány gyümölcsöt, mellyel magát felfrissítse; de bádgyadsága miatt semmit sem ehetett. Nem első'k lévén ezen elhévédtt útasok, kik a' remeténel

szállást kértek, hamar megkészült nálla egy másik ágy is Álmusnak, és még egy Béla mellett, melyre az öreg ember maga feküdt. Ammint a' lámpásnak béle annyira eléget, hogy már csillagott, az álom is elfogta mind a' háromnak szemeit, és erősítő karjai között elszenderítette.

Béla más nap reggel kétszerte nagyobb fájdalmat érzett, és szorgalmas attyának szív-reható nyughatatlanságot okozott. A' remete azonn volt, hogy ökö megvizsgálta, és csak a' sebet kívánta megvizsgálhatni, hogy megmondhassa, ha tudományával, melyet magának hollzas tapasztalásai által szerzett, segíthet é rajta, vagy sem? Nagy nehezen tehát a' barlangnak elejére vezették a' beteget, mivel mélyébe a' napfény csak gyengén hatott, és az öreg megvizsgálván a' sebet, megígérte, hogy orvos füveivel a' szenvedőt helyre állítja. Emberszerető gazdájoknak barátságos ajánlása által kimondhatatlanul megilletődvén a' szarándokok, nem találtak szavakat, melyekkel hozzá való háládatosságokat kifejezzék. A' jámbor öreg mind a' kettőnek olly alkalmas életet szerzett, ammint tőle kitelhetett, 's örömmel vette tőlök kívánatos jutalom gyanánt a' megelégedést, melyet vékony szolgálattyaért mutattak.

Kétszer hagyta el napjában ökö, hogy friss orvos füveket kétszer szedgyen. Távul-

létében többször történt, hogy a' szomszéd faluknak lakosi egész kosarakkal hoztak gyümölcsöt, és e' jámbor bölcsenek, ammint ötet nevezték, ajtajához lerakták. Álmos velek egynehányszor beszédbe eredt, és ők nem győzték ezen öregnek bölcsességét és jámborságát elegendőképen dicsérni; még magát hozzájuk közelíteni látták, és jelenléte által tisztelettel tellyes hallgatásnak eredtek. Álmos ugyan nagyon rajta volt, hogy e' csudálatos öregül sükeresebb tudósításokat szerezvén, állapottyának titkosabb körülállásait kinyomozhassa; de semmit ezen emberektől ki nem tanulhatott egyebet, hanem hogy ötet emlékezhetetlen üdöktől fogva e' barlang lakossának ösmerik, és hogy magának nállok bölcs tanácsai által nemkülömben, mint mindennémű sorsaiknak szíves felősztása által, elfelejthetetlen érdemeket szerzett. Mindenik efféle beszéllgetésnél új tiszteletre gerjedt a' két vendégnek szíve barátságos gazdájokhoz. Nyolcz napja elmúlt már, hogy ezen öreg Bélát gyógyítgatta, 's ammint azután a' seb lassankint záródni kezdett, Béla is naponkint nagyobb erőre jutott.

Még rövidebb üdő alatt tért magához azonban Ilona Hercege' Kisasszony Uróznak, a' Szerbiai Fejedeleennek egyetlen leánya, ama' bádgyadásból, mellyet benne az ijelés okozott, mikor élete veszedelemben forgott.

Naponkiat megújult, sőt nevededett az ő érzékeny szívében nem különben, mint háladatos atyában ama' buzgó kívánság, hogy drága életének szabadítói az udvarnál megjelenjenek, és nagyra böcsültt szolgáltyoknak bőséges jutalmát vegyék. De senki sem mutatta magát közülök. Uróznak fejedelemhez illő nemes büszkesége ez által megsértetvén, nem annyira szeretett leányának hathatós esedezésére, mint önnön szívének ösztönözésére, kémeket küldött mindenfelé, kik a' két szarándokot kinyomozzák, és erővel hozzá vezessék. Ügyekezete azonban mind haszontalan volt. Ilona ezenn nagyon elkeseredvén, hamar eltökéllette magában, hogy amaz egyetlen egy úthoz módhoz folyamodik, melly még hátra volt. Közönséges volt tudni illik a' tartományban a' hír, melly még az udvarba is behatott, hogy a' nagy erdőben egy remete lakik, a' ki jövendőlni, és titkos dolgokat kinyomozni tud. Feltette tehát magában, hogy ehhez folyamodik. Hogy pedig közbenjáró által az üdöt ne vesztgesse, mihelyt az orvosok megengedték, egynehány hű kíséreléssel, kiket szolgálai közül választott, ellovagolt a' mi bölcs öregünknek lakásához, a' nélkül hogy édes Attyát errül előre tudósította volna.

Az öreg remetét szinte egy beteghez hitták volt a' szomszéd faluba, Álmus pedig,

mivel szokatlanul tovább késett, elejébe ment volt, még Béla a' heves napnak elevenítő sugárban a' barlang előtt melegedett, ammint Ilona kérésőivel együtt a' gondolatokba merült ifjú előtt hirtelen megállapodott.

Késérői között volt egy, a' ki a' minapi vadászatnál is jelen volt, és most a' Herczeg Kisasszonyt figyelmetessé tette e' szarándokra, úgymint életének szabadítójára. Maga ötet egyébaránt meg nem ösmerte volna, mert akkori ijedése, és az utánn következett ájulás meg nem engedték, hogy szabadítójának képét emlékezetébe vegye. Béla feltekintett, és a' Herczeg Kisasszonyt megsajdítván, el akarta magát rejteni; de ez vidám sietséggel leszállván a' lórúl, kérte, hogy álljon meg. Nem engedelmeskednie, lehetetlen volt. „ Miért „ kell nekem magamnak rajta lenni, büszke „ ifjú, mondá Ilona, hogy tégedet feltalállyalak, 's megmentett életemért szíves köszönetemet elődbe terjélfzem? És még most is, „ mikor ezt cselekedni akarom, te engemet „ vízfzontag kerülni akarsz? “

Béla nem tudván mit felelni, hallgatott, Helena pedig kénytelen volt, beszédgyét imígy folytatni: „ Leánya egy fejedelemnek nem „ elég gazdag-é, hogy tettetted megjutalmaz „ hassa? vagy Uróz talán olly szoros kezű „ nek tartatik, hogy életét eggyetlen eggy le „ anyának megfizetni utálljá? “

„Herczeg Kisasszony! mondá végtére Bé-
 „la, minekutánna magát rendbe ízedte, u-
 „gyanattúl tartottam én, hogy az adakozó
 „Uróz a' te életedet meg ne fizesse; és erre-
 „valónézve meglegedtem ama' jutalommal,
 „mellyet nekem belső örömem adott, mikor
 „drága életedet a' veszedelemtül megmen-
 „tettem.“

„Büszke, de nemes felelet!“ mondá
 vizsontag Ilona, ki az ifút ezen szavai után
 figyelmetesebben kezdte vizgálni. „E' fele-
 „letedet az Atyámnak kellett volna hallania;
 „és fogadom, hogy egész birtokát megjárta
 „volna azonnal gondolattyával, hogy abban
 „valami ollyast talállyon, a' mit te méltó-
 „nak tartani kénytelenítettél arra, hogy
 „eggy fejedelem' kezébül jutalom' fejében el-
 „vegyed.“

Béla e' szóra ismét elkeşeredett magában
 ama' külömbiség miatt, mellyet közötte és
 édes atya között a' Herczeg Kisasszony olly
 értelmesen állított, 's mellyet vele olly nyil-
 vánvalóképen éreztetett. „Herczeg Kisasszony!
 „mondá ő vizsontag, keseredését eltitkolni
 „ügyeközvén, megösmérem én a' te nagy-
 „szívűségedet; de ne zavard meg, kérlek,
 „bennem amaz örömet, mellyet azért érzek,
 „mivel tégedet ijedésed után tellyes egés-
 „ségben látlak, hercegi ajándékidnak to-
 „vábbi emlegetése által. Hisz én most tö-

„ kélletesen meg vagyok jutalmazva az által,
„ hogy köszönetedet utánnam hozod. Lehet-
„ é ennél szebb jutalom? “

A' Herczeg Kisasszony az ifiúra figyelme-
tesebb és figyelmetesebb lett, valahányszor ez
ajakit megnyitotta. „ Legyen úgy, folytatá
„ beszédgyét Ilona; én az ajándékokról töb-
„ bé csak egy szót sem ejtek. De azt csak
„ meg nem tagadod az édes Atyámtól, hogy
„ köszönetét, pusztá köszönetét elfogadgyad?
„ Jer velünk! vagy talán ezt ő is utánnad
„ hozza?

„ Oh! ezt én tellyességgel nem kívánom,
„ mondá Béla. “

„ Kövess tehát engemet! De a' társod hol
„ van? mondá a' Herczeg Kisasszony. “

„ Az én Atyám a' remete' elejébe ment,
„ ki e' vidékben lakik, felelé Béla. “

„ Itt tehát megvárjuk, mondá Ilona;
„ azután jöjjetek velem mind a' ketten. “

„ Herczeg Kisasszony! én nem mehetek,
„ mert — beteg vagyok. “

Csak ezen szavára kezdette Ilona figyel-
metesebben vizsgálni a' szarándoknak belohadt
arczait, és ábrázattyának halavány színét;
mire azonnal felserkent szívében ama' gondo-
lat, hogy talán a' minapi eset okozta nyava-
lyáját. „ Ezt csak most veszem észre, mondá
„ szives és érzékeny szózáttal, Bélának kezét
„ megfogván. Szegény szarándok! talán mi-
„ kor életemet megmentetted....

„ Nem, Herczeg Asszony! felelé Béla,
„ Ilonának szavába esvén; csak az útazás o-
„ kozta bennem a' fáradságot, melly teste-
„ met az erőtül megfosztotta; ez az oka,
„ hogy édes Atyámmal e' barátságos Reme-
„ ténél megfáradtam, 's mindaddig mulatni
„ is kívánok, még elveszett erőm ismét meg-
„ újjúl. “

Szinte abban akart még Béla fáradozni,
hogy a' Herczeg Kisasszonynak gondolattját
nyavalyájának igaz okátúl még messzebb el-
vezesse, ammint az öreg Remete Álmussal
hozzá közelítvén, és a' Herczeg Asszonyt, ki-
nek kísérői, még szabadítójával beszéllgetett,
félre vonódtanak, észre nem vévén, hangos
szóval felkiáltott: „ Íme! a' mi Bélánk! “

„ Béla a' te neved? kérdezé Helena; és
„ az Atyádé?

Álmus, felelé az öreg, ki vendégeirül, e'
nevekenn kívül, semmit egyebet nem tudott,
Álmus megjíedt, ammint nevét olly hamar
elárúltatni hallotta; de látván, hogy a' Her-
czeg Kisasszony nem függelzt arra különösebb
figyelmetességet, ismét megnyugodott.

„ Üdvözök legyetek, Álmus és te, tífzte-
„ letre méltó Bölcs! folytatá beszédgyét a'
„ Herczeg Kisasszony. Én Ilona vagyok, U-
„ róznak leánya, és szinte a' te tudományod-
„ hoz akartam folyamodni, jámbor öreg! A'
„ hír, látom, nem hazudott, mikor azt mon-

„dotta, hogy nállad a' titkos dolgokat meg
„lehet tudni; mert íme! én kinyomoztam
„nállad azt, a' mit kerestem. De mivel ne-
„ked mindent kell tudnod, mondgy meg ne-
„kem egyyet. Ezzel az öreget félre vonván,
„mi baja, úgymond, ennek az ifú fzarán-
„doknak? Igaz-é, hogy csak az utazás az,
„a' mi egészségét megrontotta? “

Az öreg álmélkodva nézvén Bélára, ki
elfszomorodva hallgatott, „Herczeg Kisasszony!
„úgymond, ha ő csak az utazást okozta, szé-
„gyenlenie kell neki azt a' sebet, mellynél
„dücsöségesebbet nem szenvedhet. Megmen-
„tette ő ezzel egy embernek az életét. Egy
„ifú vadász né, kinek lova vele együtt a'
„vízbe akart rohanni, ölével felfogván, a'
„lótúl veszedelmesen megvágatott. A' va-
„dász né....

„Elég, édes öregem! elég, mondá a'
„Herczeg Kisasszony. Most már Béla! meg
„nem tagadhatod tőlem tellyesítését ama'
„kéresemnek, hogy engemet édes Atyámnak
„udvarába kövess, és hogy adósságomat leg-
„alább azzal megkönnyebbítsed, hogy sebe-
„det gyógyíthassam, és egészségedet hálada-
„tos szorgalmammal helyre állítsam. Béla!
„te édes atyádra nézel, ha ajánlásomat el-
„fogadd-é vagy sem? Oh! ő nem lesz olly
„akaratos, mint te! ő minden bizonynyal rá-
„áll, hogy mind a' kettőtököt édes Atyám-
„hoz vezessék, “

Mind a' kettő elhallgatott erre, nem mer-
vén megtagadni, a' mit a' Herczeg Kisasszony
olly indúlatos kérleléssel kívánt.

„ Oh nemes szívü öreg! így szólott azu-
„ tánn Ilona a' Remetéhez, segítsd, kérlek,
„ esedezésemet. Én vagyok az, a' kinek é-
„ letét megmentették; és az én édes Atyám
„ ne legyen olly szerencsés, hogy szabadítói-
„ mot legalább láthassa? “

Az öreg ezt hallván, elámúlt. „ Ha tik
„ tudtátok, úgymond, hogy nagy Uróznak
„ leánya volt, kinek életét megmentettétek,
„ meg nem foghatom, mikép elégedhettétek
„ meg kis hajlékomban olly vékony tartás-
„ sal, tudván, hogy reátok a' mi adakozó
„ Fejedelmünknek udvarában különös vendég-
„ lés váraozik. Nekem azonban nagyon hí-
„ zelkedik az, hogy adományimmal megelé-
„ gedtetek, és én e' miatt benneteket még
„ egyszer annyira böcsüllek, mint eddig. Kér-
„ nélek is benneteket, hogy vékony élélme-
„ met, szük hajlékossal együtt, még so-
„ káig felosszátok, ha Fejedelmem nem vol-
„ na az, a' ki tikteket magához kíván, 's
„ kinek tetfzését én törvénytörés nélkül meg-
„ nem ízgehetem. Mennyetek, kövessétek
„ a' Herczeg Kisasszonyt! A' te sebed, Béla!
„ már nem veszedelmes, és segedelem nélkül
„ az enyim helyett nem fogsz szükölködni. “

Most már semmit sem tehettek egyebet, hanem hogy engedelmeskedtek, ha csak magokot gyanúságba nem akarták volna ejteni. A' Herczeg Kisasszony látván, hogy kérésére rá állanak, nyilvánvaló öröme fakadt, 's minekutánna kísérő seregétül két lovat maga' elejébe vezetett, a' szarándokok pedig öreg baráttoktól könyhüllajtások között búcsút vettek, lóra ültette ezeket, 's maga mellé vévén, olly büszkén vezette édes Anyjának udvarába, mint a' győzedelmes vitéz a' nyert zászlókat szokta.

Melly csudálatosan lánczolódnak egymásba az embereknek esetei, 's melly sokszor forgatták ki az embernek gyenge szívét még legerősebb tökélléseibül is a' véletlen szövetkezések, Álmos Herczegnek élete nyilvánvalóképen megbizonyította. Miért nem engedte meg a' sors, hogy ezen ajtatos szarándokok Szerbiánn keresztül az új kellemeknek veszedelmes szirtyei mellett habzás nélkül tovább mennyenek? Miért kellett őket egygy ragyogó udvarnak tekintete által arra megemlékeztetnie, a' mit elvesztettek? Miért nem hagyta benne ezek iránt a' szerencsés feledékenységet szenderedni? úgy látszott, mintha az egek Álmosnak elkerülhetetlen vesztét elvégezték volna.

A' Herczeg Kisasszony tovább mulatván, mint egyébkori sétálásánál szokott volt, egész

udvarát, de kiváltkép érzékeny szívű Attyát új nyughatatlanságba ejtette. Uróz végtére maga lóra ült, hogy felkeresse, de leányát elvétvén, nem volt jelen, midőn ez a' két szarándokkal diadalmas dücsösséggel haza érkezett. Minckelötte ez saját nyugodalmárúl és szükségeirül szorgalmatoskodott volna, megparancsolta, hogy a' két szarándoknak a' legszebb szobákat nyissák meg, az udvari orvost pedig minden halogatás nélkül híjják el, ki nek különösen meghagyta, hogy a' betegnek jó gondgyát viselje.

Azalatt Uróz is haza érkezett, és leányát örvendetes orczával elejébe sietni látván, nagyon megörült. Megvallotta ő édes Attyának azonnal, micsoda szándékkal kereste ő fel az öreg remetét, 's melly kívánatos esettel koronázta meg ügyekezését a' kedvező szerencse. Uróz nagy érdeklést mutatván iránta, elmondotta magának az egész történetet minden legkisebb körülállással együtt. Álmusnak és Bélának neveit hallván, figyelmesebb lett, és öszve tartotta azokat ama' vonakodással, mellyet a' szarándokok mutattak, hogy udvarát elkerülhessék. Majd azután egynehány körülállásról tudakozódott, mellyek gyanúságának erősítésére szolgáltak; de nem szólott rólla még is senkinek, hanem előbb a' beteget kívánta látni.

Hona maga vezette őket hozzá, Uróz pedig e' kedves vendégeit világosan tündöklő örömmel és érzékeny szívességgel fogadta. Kémlelő szemmel vizsgálta ő az öregebbiknek méltósággal tellyes tekintetét, az iffiabbiknak pedig nemes természetét és illendő magaviselését. Szemekre vetette azután még egyszer vonakodásokat, mellyel háladatosságát kerülték, és nyilván tapasztalta, hogy mind a' ketten szembetűnő színfogásokat kerestek, mellyekkel vagy a' szemrehányásra való feleletet elmellőzék, vagy magokat mentegessék. Észrevételei, egy szóval, majdann szempillantásonkint jobban és jobban megerősítették vélekedésében, hogy házánál az elüldözött Magyar Hercegeket vendégli, és csak azt várta, hogy Hona töllök elmennyen; mire gyanakodását a' szarándokoknak szemébe megmondotta.

Álmus e' szempillantásban sokkal igazságosabb büszkeségre gerjedt, hogysem azt, a' minek nyomdokánn a' Fejedelmet látta, önön magának sérelme nélkül el tagadhassa. Uróznak megilletődése még egyszer annyira nevedett, mikor látta, hogy hozzá hasonló születésű személyek voltak leányának szabadítói, és eltökéllette magában, hogy udvara' elejébe úgy állítja őket, mint született Hercegeket. De Álmus ellenben és Béla ezt tellyességgel meg nem engedték, sőt Urózt arra az ígéretre kényszerítették, hogy elmenetelek

előtt senkinek e' titkot el ne árúllyá. Ettől tehát a' Herczeg Kisasszony is el volt zárva.

A' külömböztetés tehát, és a' figyelmetesség, mellyel ökö't a' Fejedelem megtisztelte, mind csak ama' nagy adósság' lefizetésének tartatott, mellyel nekik Uróz tartozott, a' nélkül hogy azoknak igaz okát valaki gyanította volna. A' fejedelem azonban vendégeit napról napra jobban megszerette. A' sok esztendőbeli keserőségek könyörületességre gerjesztő nyomokat hagytak Álmos Herczegnek képviselésén, mellyek őtet legjobb esztendeiben úgy meghervasztották, mintha már aggságnak indúlt volna. Ez volt kiváltkép, a' mi hozzá a' Serbiai Fejedelemben igen érzékeny hajlandóságot gerjesztett, melly a' rövid ösmertességnek üdeje alatt buzgó barátságra változott. Fájdalommal kezdett tehát arról gondolkodni, hogy udvarátúl nem sokára búcsút vesznek. Azonn volt tehát tellyes erejével, hogy benne a' kérészes hadnak folytatása iránt való szándékot megtántorítsa:

Országában azonn kívül a' kérészes seregek nem nagy böcsületet szerettek magoknak. Gondechar 15000 Németbül álló sereget vezetett e' tartományon keresztül, 's a' Serbusoknak barátságos vendéglését erőszakoskodásokkal és útálatos erkölcstelenségekkel jutalmazta meg. Minden felül tolódtak a' békeszerető lakosok Uróznak trónussához ama' ke-

őrvés panafzokkal, hogy keresztes vendégeik lopással, rablással, erőszaktelekkel, és pusz-
tításokkal viszonyolják vendégfzerető barátság-
gokot, olly annyira, hogy e' Fejedelem kény-
telen volt, a' szilaj Német falkáknak elmene-
telét fontos fenyegetésekkel sürgetni, és fegy-
veres kézzel egész' a' határokonn túl elkésér-
ni. Serbiának e' bölcs és meffzelató ura jól
átlátta ezen alkalmatossággal a' keresztes ha-
dak' vándorlásának tulajdon czéllját, és er-
revalónézve el nem türhette, hogy egy ol-
lyan férjfú, ki az ő ítélete szerínt jobb sorsot
érdemlett, a' zabolátlan indúlatoknak, és a'
nyers erkölczstelenségeknek őrvénynebe vete-
medgyen. És e' jó és szíves baráttya, kit az
érettebb elztendőknek sükeresebb erkölczse a'
zabolátlan falkáknak istentelenségeitől talán
megóhatott volna, egy ifú, egy fzeretetre
méltó, és romlatlan erkölczsű Herczeget veze-
tett magával azonnfelül, kiben a' rossz példa
nem is talált még hollzas tapasztalásokra, és
erős talptökéllésekre épített oltalomfalat,
mellynek ostromlásában megtompúlhatott vol-
na. Nem látott ő Álmas Herczegnek e' szán-
dékában egyebet a' reménytelenségnek végeő
tökéllésénél; mire nézve megvetette minden
erejét, hogy őtet arrúl lebeszéllye; ezt pedig
véghe nem vihetvén, más módokhoz folya-
modott, mellyek czélljához lassabban ugyan,
de annyival bizonyosabban vezessék.

Bélának nem különben, mint édes attyának vékony egészsége, ki nyavalgó fia mellett sok álomtalan éjszakát töltött, megkívánta, ammint legalább az orvosok, kiket Uróz talán meg is vett, egyenlő szívvel és lélekkel bizonyították, hogy egynehány holnapig magokot kinyúgodgyák, minekelötte illy hosszú és súlyos útra bizodalmasan indullyanak. Az útnak e' szükséges elhalasztását Uróz nagyon szívesen fogadta. A' rendelésekre nézve, melyeket vendégeinek tartásárául és multságárául tett, semmit el nem mulatott, a' mi a' herczegi életnek és az udvari gyönyörűségeknek elfzenderedett ingereit a' Herczegnek beteg szívében felébrezthette. Erré építette ő ügykezetét, mellyel Álmost születésének díszre, és az udvari életnek javaira ismét figyelmetessé tenni, 's ez által feltett szándékának talposzlopait megrezzenteni akarta. Mennyire ment legyen ezen ügykezetében, a' történetnek folyamattya meg fogja mutatni.

Álmus elejente nem örömet állott arra, hogy Uróznak vendéglő kegyelmeivel olly sokáig éllyen. Béla ezt viszöntag sokkal könnyebben vette, mivel szíve egészen másféle nyughatatlanságot kezdett érzeni, melly ifú és tüzes vérére nézve sokkal természetesebb volt, mint édes Attyának hideg szorgalma, ne hogy Uróznak barátságával az útnak halogatása által visszaéllyen. Az ifú és szép Her-

czég Kisasszony Ilona volt az ő egész figyelmetességének tárgya. Azon naptúl fogva; hogy e' Herczeg Kisasszony szabadítóját ismét meglelte, olly hajlandóságot mutatott ezen ifúhoz, melly csupa háladatosságnál többnek látszott lenni; a' mit Béla is észre vett. Ezen ifú párnak szívében tehát felgyulladt lassankint a' visszontagvaló szerelem, melly azonban a' mostoha körülállásoknak súllyátúl nyomtatván, a' tisztelettel tellyes hajlandóságnak korláttyai közé szorúlt. Naponkint elárúlták tudtok nélkül egymásnak, a' mit szíveik érzettek; de a' fejedelemnek leánya meg nem vallhatta ezt eggy iszarándoknak, a' nélkül hogy születésének fényét meg ne homályosítsa; sem Béla Ilonának, a' nélkül hogy édes Attyának titkát el ne árúllyá. Azonban, melly veszedelmes legyen a' hevülés, mellybe a' szerelmet a' születésnek külömbsege miatt való belső viaskodás hozza, az emberi szívnek történeteibül tudgyuk; és e' két szerelmesnek példája ezt újjolag megbizonyította.

Ilona tizenhét esztendő, jó erkölcsű, szép, és tüzes leányka volt, kinek nevelése, édes Anyjának korán történt halála miatt, érzékeny szívű attyára maradt, ki leányában az ifú vérnek természetes tüzét nagyon is kifejtette, a' helyett hogy az asszonyiságnak szeliden bájoló övével bekorlátozta volna. Így hajlandóságai férjfiásabbak is lettek; 's leg

kedvesebb foglalatosságai a' vadászatbúi, id-
 vaglásbúi, és nyilazásbúi állottak, mellyek
 között életének több efitendeit felosztotta volt.
 Ez által különös szeretetre gerjett a' vitéz
 tettekhez és a' csudálatos bajnok ügyekeze-
 tekhez, olly annyira, hogy még affzonyi kí-
 zérőivel való mulatságinak is majdnem egyet-
 len egy tárgyai lettek. Mikor Kisaffzonytár-
 sai, vagy Komornái különös kegyelembe akar-
 ták tenni magokat nálla, esivenkint, midőn
 testének fárasztásai utánn az udvari kertnek
 árnyékaiban nyugodalmat keresett, új vitéz
 eseteket beszéltetek neki, 's mennél csudála-
 tosabbak voltak azokban az ügyekezetek, an-
 nál nagyobb volt a' gyönyörűség, mellyet a-
 zokban talált. A' vitézség akkor Német és
 Olasz országba és Európának nyugotdéli ré-
 szeiben leginkább virágzott, mellyekről a' tu-
 dósításokat a' kereszties hadi seregek onnan
 magokkal ide is elhozták. Ilonának nagy
 hajlandósága az efféle nemes élethez heveske-
 dő leányfejében indulatosságra fajult volna
 talán, ha magokat a' kereszties vitézek, kik-
 nek ügyekezetei, az ő gondolattya szerint,
 csudálatossal tele voltak, vitéztelen magok-
 viselése által Magyar országban, és Szerbiá-
 ban utálatosakká és gyűlölésre méltókká nem
 tették volna.

Ezen indulatosságra azonban meg voltak
 már egyszer Ilonában téve a' talpfalak, és

arra, hogy forró leányképzése lángra lobban-
nyon, semmi sem kívántatott egyéb saját ta-
pasztalásánál, hogy a' nagy szívűségnek és a'
szerelemnek olyan áldozattjai, a' mindköt
az Európai vitézokról hallott, a' valóságos
dolgok közé tartoznak, szinte szomjazva ki-
vánt ő egyszer egy ilyen áldozatot látni; de
édes Atyának udvara nem volt arravaló,
hogy az ő vitéz álmait megvalósítsa. Nem
csuda tehát, hogy ő most Béla' tettét, mikor
ötet gyors tökélléssel a' bizonyos haláltól meg-
mentette, nagy tüzzel illy vitéz cselekedetnek
nézte, 's minden legkisebb környülállásait,
sebét, önnön magának nagyívű eltagadását,
's a' jutalomról való lemondását a' románok-
nak virágokkal felpiperézett köntössével fel-
ékesítette. Most már bizonyos volt ő előtte,
hogy a' szarándok ruha alatt nemes ágú vitéz
van elrejtve; és ebben ötet Bélának nemes
termete és szép magaviselése még jobban meg-
erősítette; Herczeg Kisaffzornak kell a' vitéz
ügyekezeti tárgyának lenni; és ez ő maga volt;
a' vitéznek a' megmentett Herczeg Kisaffzorn-
hoz titkos szerelemre kell lobbanni; és erről
Bélának tekintetei nem hagyták már ötet ké-
telkedni; de indulattját nem szabad elárúlnia,
hanem nagy szívvel kell neki kiállania, hogy
a' titkos szerelemtől felemésztesen; és ezt
látzfzott cselekedni Béla is, ki lemondása
mellett hüven megmarad. — Így ő szép al-

mának valóságos tárgyat talált, mellynek világos bizonyságait szemeivel látta. Most már tehát rajta volt a' sor, hogy Románnyának bűbajos hurokját feloldgya.

De mikép vigye ő ezt végbe? — Társait szinte megfárasztotta kéréseivel, hogy mind azokat az esetecskéket, mellyeket már könyv nélkül tudott, még egyszer minden legkisebb körülállásaikkal elbeszéllyék; látni akarván, ha nem találkozik-e közöttök olyan, melly az övéhez hasonlítana 's melly szerint ő a' hurkot kellemetesen feloldhatná? De mind haszontalan volt ügyekezete; az ő esetéhez egyik sem akart hasonlítani. Felhagyotta végtére mind a' lovaglással, mind a' vadászattal, és üdejét a' gondolkodás, az indúlatoskodás, és vitézének titkos vizsgálása között egészen feloldozta.

Béla már az erdőben volt befzélletésnek alkalmatosságával felső es vélekedésre emelkedett a' Herczeg Kisasszonynak nemes szíve iránt, és ha azelőtt cselekedetéről megemlékezvén, édes érzeményre fakadt a' miatt, hogy kötelességét, mellyel szerencsétlen ember társának tartozott, beteljesítette; most már duplán áldotta az esetet, melly őtet ezközének választotta arra, hogy illy nemes indúlatú szépnek szép életét megoltalmazza.

Az említett befzélletéstől fogva örömmel látta ő, hogy maga a' Herczeg Kisasszony e

eSelekedetét magasabb látó pontból vizsgálta, és hogy annak értékét nagyobbra bőcsülte, hogysen azt hiú arannyal meg lehetne fizetni. Az előző figyelmetesség, mellyel hozzá és Álmushoz mind a' Herczeg Kisaaszony, mind ennek édes attya viseltettek, 's mellyet ő amannál, mivel titkába be nem szentelte, csupán csak érzékeny háladatosságnak nézhetett, olly érzeményekkel töltötte meg mellyét, mellyeknek áztatlan szívet, melly mindeddig minden indulattúl mentt volt, még akarattya ellen is kénytelen volt azonnal feláldozni. Azon mérték szerint, ammint teste naponkint jobban közelített a' gyógyúláshoz, szíve visszontag betegedni kezdett, mivel kesergés nélkül nem gondolkodhatott ama' szempillantásrúl, mellyben ezen udvart kénytelen lesz elhagyni. Mély fájdalommal hallgatta édes attyát, mikor őtet erre koronkint megemlékeztette, és szorgalmasan kerülte az ilyen emlékeztetésnek még alkalmatosságát is. A' magányosság szívének ezen állapottyában legkívánatosabb szüksége lett; mire nézve több ízben kiosontott az udvarnak ragyogó társaságiból, hogy azt a' hercegi kertnek hosszu fasorai között megelégíthesse. Távülléte ilyenkor senkinek sem tűnt szemébe olly nagyon, mint Helenának, ki nem örömet látta, hogy magát vizsgáló szemei elől elvonnyá; de távüllétében visszontag talált ő még is annyi

okot a' boldogító gyanakodásokra, hogy ez iránt tett szemrehányásai inkább csak affzonyi kellelések, mint igaz érzeménnyének hű kifejezései voltak. Bélát e' szemrehányások, mellyeknek igaz értelmét és czéllját ki nem tudta nyomozni, még jobban bele keverték indulattyának köteleibe. Amaz ügyekezett, mellyel szerelménn uralkodni akart, egéfszen kivetette őtet ama' tetetésből, mellyel születését, Álmut' akarattya szerint, el kellett titkolnia, és így őtet az egéfs udvar, az eggy Herczeg Kisaffzonyt kivévén, magának való emberkerülőnek nézte.

Uröz azonban Álmut szorgalmatosabban tartotta szemmel, mint Bélát. Titkos megelégedéssel látta ő, hogy amaz lassankint az ő első zárttszívűségéből kilépdegél, és az udvarnak ünnepeiben és mulatságaiban gyönyörködni kezd. Mikor Bélának különös magaviselése szemébe tűnt, ezt ő csak titkos utálásnak nézte, mellyel az ifú az életnek ama' módgyához viseltetik, mellyre édes atya őtet kényfzeríteni látszott. Nem kételkedett tehát többé, hogy ajánlását Álmut meg nem vetendi. De alkalmatosságot nem találhatott arra, hogy vele olly beszédbe eredgyen, mellyben feltett szándékát végre hajthassa, mivel egynehány nap múlt el, a' nélkül hogy Álmut elkezdett úttjának folytatásárúl emlékezetet tett volna. Ennek oka az volt, mivel a' gon-

dos atya e' napokban Bélának állapottyát közelebrül látván, bús szorgalomnak eredt, és fiátúl azt kívánta, hogy atyai szívének valya meg baját, melly miatt előbbeni vidámsága olly szembetűnő komolyságra fordúlt. Kevés fáradságában telt atyai tekintetének, hogy fiát titkának kinyilatkoztatására bírja. Vallását Almus érzékeny illetődéssel és részeseüléssel fogadta, és most rezzentette meg először megint atyai szívet ama' gondolat, melly sorsának keménységét ezébe hozta; most keseredett el újra megint a' szerencsének mostoha-ságánn, melly fiát születésének jussaitúl megfofztván, alkalmatlannak tette ama' szerencsére is, mellyre a' szeretetre méltó Herczeg Kisasszonynek keze által juthatott volna. Remüléssel ösmerte meg magában, hogy illy tündöklő szövetségre nem lehet az ollyan Herczegnek semmi reménysége, ki őseleinek országából kiűzetett, 's mindannyifor elpirúlt, valahányszor amaz indító okokrúl gondolkodott, mellyekkel szerencsétlen fiát vígasztallya, és megnyúgofztallya, kit születésének jussaitúl fontolatlan ügyekezetői által ő maga megfofztott.

Szinte mikor Álmus az atyai szeretet, és a' kemény sorsnak súlyos nyomása között küzködve habzott, Úróz viszontag eltökéllette magában, hogy baráttyát fiával együtt holtig való eltartással megkínállya. De szin-

te akkorában érkezett hozzájuk Viddinbe a Magyar Királynak, Kálmánnak udvarából egy hír is, melly valamint Álmos szándékainak, úgy Uróz' kívánságának is új fordulást adott.

Allig csillapította le Kálmán a' Horvát országi nyughatatlanságokat, és allig kötött testvérével kívánatos békességet, hogy az Oroszokkal és a' Kúnokkal új hadakozásba keveredett, mellyben neki a' szerencse elejénte kíváltkép kedvezett. Az egyesültt ellenséget több ízben megvervén, annyira birta, hogy az Oroszoknak Fejedelemaffzonya, Lanká, Kálmánnak táborában személye szerint megjelent, 's térgyre esvén előtte, békességért esedezett. Azonban e' Fejedelemaffzonynak maga megalázása nem egyébre czélozott, hanem hogy Kálmánt megcsallya, ki valóban be is sietett a' kelepczébe, mellyet neki álnok ellenségei vetettek. Hadi vezéreivel együtt azt következtette ő Lankának esedezésébül, hogy az Oroszok és Kúnok a' hadakozásnak folytatására mind kedv, mind pedig erő nélkül szükölködnek, és így arra hagyta magát csábítani, hogy a' békességnek alkuit, mellyekkel Lankát Miekodnak, a' Kúnok' Chánnyának táborába küldötte, felette mértékletlen pontra feszítse. Tellyes reménységgel lévén a' felül, hogy a' Chán, saját gyengeségét érezvén, kénytelen leszz végtére még is a'

súlyos alkukra rá állani, a' Magyarok a' legbocsáthatatlanabb szorgalmatlanságra vetemedtek. Miekod és Lanka csalárdságoknak e' következését azonnal észre vévén, a' fegyveres megtámadásra alkalinos szempillantást választottak. Eggy setét éjszakánn olly renddel és vígyázással vitték e' hadi próbát véghez, hogy mind a' tábor már kezekben volt, mind pedig sok aluvó magyart lemészárlottak, mikor a' magyar vitézek a' fegyvereknek csörtölözésére felébredvén, a' veszedelmet észre vették. E' szerencsétleneknek eggyesülését pedig olly okosan tudták meggátolni, hogy majd nem valamennyi Püspökök, Bárók, és Vezérek elestek; a' Király pedig a' veszedelembül csak csuda által menekedhetett meg.

E' rettenetes veszteségnek híre szinte azon szempillantásban érkezett a' Serbiai udvarhoz, mikor Álmos mostoha sorsának szomorú súlyát újjúltt fájdalommal érzette, és szívét feltett szándékaiban egészen megtántorította. Egyszerre felébredt megint benne a' reménység, hogy a' terhes igát, mellyet előbbi szerencsétlensége nyakába vetett, most talán lerázhattya, és így születésének jussaihoz, mellyekről lemondani kénytelenítettett, ismét vissza, juthat vagy talán még a' Magyar Trónusra is felemelkedhet.

Uróznak megújított ajánlásait hallván, minden tartóztatás nélkül elejébe terjesztette

új plánumait, arra kérvén e' nagy szívű bárátyát, hogy az örökös eltartás helyett, melyet neki szánt, inkább ügyekezetének végrehajtására szükséges segedeimet nyújtson.

Uróznak, valamint Álmus' bizodalma nagyon tetfzett, úgy az is nagyon hasznosnak látszott, hogy ezen alkalmatossággal szövetségbe léphet egy szomszéd hatalommal, mellytől az akkori kisebb Fejedelmek nem ok nélkül rettegetek. A' kívántt frigyét tehát vele hamar megkötötte, 's minekutánna vendégeit udvarával, mint Magyar országból elűzött Herczegeket megösmerkedtette, kihirdette egyfzersmind szándékát, hogy az ő ügyököt magáénak kívánna tenni.

Könnyű meggondolni, melly hatalmas illetődéssel hallotta Ilona Herczeg Kisasszony a' dolgoknak illy hirtelen változását. A' melly bizonyos volt, álmodozásai ízerint, hogy az ő vitézze minden bizonnyal a' legnemesebb, vérből származik, úgy már most viszontagszentnek tartotta, hogy egybekeleéseket az előítéleteknek semminémű gáttya meg nem akadályozhattya. A' kegyetlen sors, melly eddig a' Herczeget üldözte, szinte csak a' szerencsétül gigondoltt vásznak látszott neki lenni, mellyel arra alkotott szíveiket, hogy egymást szeressék, egyg üdeig kínozza, hogy annál tündérbbe edességgel egybe függessze.

Bélat ama' hatalmas gondolat, hogy reménysegei a' tündöklő szerencsééhez, mellyrül örökre lemondott volt, hirtelen ismét megnyílnak, egészen elragadta. Szabadnak érezvén mellyét a' reménytelen szerelemnek minden kötelékeitül, lábaihoz borúlt a' Herczeg Kisasszonynak, ki talán őtet keresvén, elejébe akadt, elejébe terjesztette töredező szózáttal vallását, mellynek viszonzolását kedvesének szívetül kinyerni, kevés fáradságában telt.

A' szerelmes szövetség hamar megtörtént és feloldozhatatlan lett, annyival is inkább, mivel azt az édes atyák is örömeikben, mellyet viszontag való barátságos frigykötésekből érzettek, sietve helyben hagyták.

A' hadi sereg már készen állott. Álmos és Béla rendeltettek vezéreinek, hogy azzal Magyar országba beüssenek, melly túlsó széleinn szinte akkorában szörnyű zavarodás alatt nyögött. Az elindulásra a' másik hajnal volt meghatározva.

Béla' mellyében az indulatnak küzködése megszűnt; és e' helyett érzékeny versengés támadt, mellyet benne a' szerelem okozott. Nem volt ebben az asszonyi púhaságnak semmi része, melly az imént elnyért legfőbb boldogságnak üdeig tartó vesztesége miatt epekedett volna. Fájdalmas indulat, és érzékeny aggodás fogta el szívet a' miatt, mivel

Ilona el nem akarván hagyni kedvességét, mellette kívánt viaskodni, és fegyveres kézzel vagy czéllját elérni, vagy mindenét elveszteni. Kicsoda tagadhatná meg álmélnokodását egy tizenhét esztendőös leánynak illy bajnoki tökéllésétül? De kicsoda nem ösmeri meg azt is, hogy e' tökéllésnek rettenetesen el kellett rémítenie az ifú Herczegnek érzékeny szívét? Ilona' heves szerelmének illy szembetünő bizonyosságát tapasztalni, más részről pedig látni, hogy legfőbb kincse az állhatatlan hadi szerencsének csalfa kockájára akarja vetni életét! kicsoda rajzolhassa le az érzeményeket, mellyek e' gondolatnál az Ifúnak szívében egymást felváltották? Egybe szedte ékesen szóllásának minden' erejét, ígéretekkel kérlelte, szívreható esedezésekkel ostromolta, csak hogy feltett szándékátúl elidegenítse. Az atyák oda függesztették ezekhez saját tapasztalásaikkal oszlopolt érzékeny intéseiket. De mind hafzontalan volt ügyekezetek; semmi a' Herczeg Kisaffzonyt feltett szándékában meg nem tántoríthatta, és Uróz kénytelen volt, leányát magátúl elbocsátani, Béla pedig kegyességét a' hadakosásnak veszéllyei közé magával vinni.

Eltökéllették magokban a' Herczegek, hogy a' hadi sereget Horváth országonn vezetik keresztül, mivel Almus tudta, hogy ezen országban vannak még alattomban jó ba-

ráttjai; 's mivel egyébaránt is sokat épített ama' ragaszkodásra, mellyet a' Horvátok az utolsó lázulásnál Bélához mutattak. Az előseregnak vezetése tehát ugyanezen ifjú Herczegre bízott, hogy az ellenséges tartományban a' szíveket, ha lehet, Kálmán ellen fel-lázítsa. A' fő sereget utánna Álmos vezette.

Serbia magában nem volt olly hatalmas, hogy Magyar Országgal mérkezhett volna; de Kálmánnak akkori állapotja nem helytelen mentegetés gyanánt szolgálhatott arra, hogy a' Szerbusok illy hadi próbára vetemedtek; és ha egyszer a' Horvátok a' Herczeg' részére állottak, akkor azután a' Magyar Királynak a' menekedésre valóban kevés reménysége maradhatott.

A' hadi sereg útnak eredt, és Béla ifjú vitéznéjével együtt Horvát országnak határainn betört. Sehol sem akadt ő fegyveres ellenkezésre, mivel Kálmán a' fegyverviselő seregeket mind magához vonta, hogy azokkal a' Kúnoknak félelmes Chányját megverhesse. Bélának eggy különös környülállás nagyon kedvezett, mellynek ereje még a' Királynak táborába is hamar elhatott, és Kálmánt majdnem a' kétségbenesésnek ifzonyú állapotjába helyeztette. Özvegy volt tudni illik Kálmán, és boldogútt hitvesse nem hagyott neki több magzatot eggynél, ki felette gyenge egésséggel bírván, a' magyar sceptrum

alatt megegyesült népeknek semmi remény-
séget sem nyújtott arra, hogy familiájánál a'
successiót örökös által fenntarthassa. Az or-
szágoló ágnak magvaszakadása az akkori üdök-
ben szinte jeladás volt mindenkor az új pol-
gári háborúkra, és így a' népek attúl, úgy-
mint sok szerencsétlenséggel járó jelenéstül,
már jóval előre nagyon rettegtek. Most Kál-
mán ellen egyszerre Béla' személyében egy
korona-prefendens támadt, ki magával egy
szép és ifjú jegyest hozott, Ilonát tudni illik,
ki ama' reménység által, mellyet az örökös
nélkül szükölködő Királyi szék iránt nyitott,
a' népeknek szíveit, valamerre ment, minde-
nütt megnyerte. Sőt ammint a' tudósítás e'
ragyogó reménységrül, melly Ilonára nézve
az egész országban felvradt, a' Nagyoknak
füleihez hatott, kiket Kálmán a' táborba ma-
ga mellé gyűjtött, nem csekély felekezet tá-
madt közöttök az Ellen Király' részére, melly
Kálmánnak éles tekintetét el nem kerülte.

Csak Kálmánnak tehetős és segéd módok-
kal kimeríthetetlenül bővelkedő szívéül tel-
hetett az ki, hogy a' környülállásoknak e'
szorongató súllya alatt el ne tikkadgyon. Meg-
kínálta ő sietve a' Kúnoknak Chánnját a' Ha-
licziai tartománynak jó nagy részével, és e-
zen alku alatt nem csak békességet kötött ve-
le, hanem védő és támadó szövetséget is,
melly neki e' Cháuban új ellenségei ellen ha-
talmos

talmas frigyest szerzett. Az oroszoknak fejedelem asszonyát, Lankát még szorosabb kötelékkal csatolta magához az által, hogy onokájával, Predislav Hercegg Kisasszonnyal, Szvetopolknak, az Orosz nagy Hercegnek Leányával, házasságra lépett, és a' magyar trónust felosztotta. Ezen új házassága által egy hasonlóképen ifjú Herceg Kisasszonnyal, reménységet adott az országnak Kálmán, ki még egyébaránt jól birta magát, arra, hogy familiájából marad még kívánt örökös azon esetre is, ha István fia, a' Koronaherceg üdönek előtte meghalna is. Így ő ellenségeinek kezéből a' vélekedésnek legveszedelmesebb fegyverét egyszerre kitekerete.

A' Kúnoknak és az Oroszoknak segítő népeivel megerősítvén hadi seregét; megmérkezhetett már könnyen Álmus testvérével, és így sietve vonódott elejébe egész a' Drávának partjához, hová már ellenségeinek seregei behatottak volt. E' hirtelen változás azonban Álmust meg nem rezzentette, mivel a' Szerbiai Fejedelemnek derék vitézeiben különösen bízott, kik a' Herceg Kisasszonynak jelenléte által hadi tüzre ingereltetvén, allig várták, hogy az ellenséggel megütközhessenek.

A' mai Gradiskának környékében találkozott öfzve a' két hadi sereg, és Kálmán minden üdöhalasztás nélkül hozzá fogott a' megváltató ütközethez. Rendbe szedték magoko-

a' vitézek mind a' két részről. Álmos jobbik szárnyát a' magos hegyekhez támasztotta, mellyek Horvát országnak határainn lenyúlnak; Béla kiterjesztette seregeit egész a' Szávaig; Helena pedig átnyargalta sietve a' Szerbusoknak sorait, hogy ökök az átalakodott viadalra felbuzdítsa.

A' Magyarok hasonló buzgósággal támadták meg több ízben a' Szerbusokot, de szinte annyiszor visszaverettek. Kálmán végtére magához vévén népeinek legválogatottabb részét, áttörte a' Szerbiai seregsornak közepét, hol szerencsétlenül ugyan azon szempillantásban Ilona Herczeg Kisasszony a' veszedelmet látván, és katonáit állhatatosságra bírni akartván, az ütközetnek legdühösebb mészárlásai közé személlye szerint berohant. Béla a' seregnek bal szárnyárúl hamar észre vévén a' veszedelmet, mellyben kedvesse forgott, oda igazította egész erejét, hogy a' magokot visszavonó seregzakaszoknak segítségére lehessen. Ammint magának az előre tolódó ellenségenn kereftül útat vágott, egyszerre észre vette, hogy az ifjú bajnokné utolsó erejét öfzve szedvén, egy csoport magyar lovasokkal vitézen vagdalkozik. A' kétségbenesésnek dühe megedzette ezen szempillantásban mármár bádgyadó karját, 's maga körül mindent elpusztítván, oda rohant egész' a' kedvessének oldalához, 's kiragadta az ellenségnek kard-

gyai közül, mellyek feje felett villogtanak. Vért látván tündöklő pánczélyárúl lefolyni, lenyomta szívében azonnal az aggódó szerelemnek érzékeny szava a' fő vezérnek hívatallyát. Ilona magárúl elfelejtkezvén, erre ugyan ötet buzgón intette; de ő szavára nem hajtván, megfogta lovának zabláját, és kivezette sietve az ütközet' helyébül a' víznek partyára, hol szívének legfőbb kincsét egy csónokonn a' túlsó partra átvitte.

Így már a' Szerbiai seregnek nagyobb rész vezér nélkül maradván, minden rend nélkül viaskodott, még a' magyar hadi népeknek majdnem egész ereje a' jobbik szárnyra rohant, mellyet Álmos vezérlett. Ez egész vitézségével nem volt már képes arra, hogy az ellenségnek gátot vessen, sőt minekutánna a' hegyek közé vílzanyomatott, végtére fogságba is esett.

Ezen esettel az egész ütközet, sőt az egész ügyekezet megvált. A' mi a' Szerbiai sereg közül megmenekedhetett, átsietett a' Szávanak túlsó partyára, 's Bélának, ki még kedvessének sebeivel keseregve bajlódott volt, azt a' szomorú hírt hozta, hogy édes atya a' fogságba esett. Gyors követek küldettek azonnal a' Viddini udvarhoz, hogy akarattyát a' dolgoknak illy fekvésénél kinyílatkoztatná, kik Bélának rövid üdö alatt azt a' parancsolatot hozták vílzza, hogy a' hadakozást a' bé-

kességnek gyors kötése által végezze, és a Szerbiai részről csak azt az egyet kívánja, hogy Álmos Herceg a fogságból szabadon kibocsáttasson.

Minekutánna Uróz első mély szomorúságából hidegebb vérű fontolásra ébredhetett, e parancsolatnak hírvivőit maga is nyomban követte, és megvertt hadi seregénél személye szerint megjelent. Leányát szomorú állapotban találta, mivel az ütközetben több sebet kapván, a viadal közt olly annyira meglevült, hogy magával végtére keveset gondolt, és így felette sok vért vesztett. Most tehát egészen elgyengülvén, súlyos erőtlenséggel bajlódott. Édes atyának parancsolatjára Béla őtet haza vezette, hogy ott a tudós orvosoknak keze alatt magához térhessen. Uróz azonban a békeségkötésről maga kívánván szorgalmatoskodni, szónokokot küldött Kálmán táborába, kit arra kéretett, hogy vele eleven szóba eredvén, a testvérek között kigyúlladt háborút lecsillapítani, egyfzersmind pedig a fontos okokat meghallgatni ne sajnállaná, mellyek őtet arra bírták, hogy Álmosnak segítő seregeket adgyon, és szomorú sorsához könyörületeséggel viseltessen. Kálmán a ki békéllésre késznek mutatta magát, és a két Fejedelem kezét nyújtott egymásnak.

Vízontag való tiszteletre ébredtek ők ezen alkalmatossággal, melly a' békességet nagyon meg siettette. Elvégezték magok között, hogy a' fegyveres villongások mind a' két részről megzűnnyenek, és hogy Serbia Magyar országgal azon barátságos állapotra visszaterjen, mellyben e' hadakozás előtt volt. Csak Ál-mus testvérének szabadsága iránt volt Kálmán kérelmelhetetlen; a' mit Uróz sem vehetett rossz névenn, mivel ez már a' második háború volt, mellyel Almus őtet lázuló gyanánt megtámadta. Bár melly nagyon feküdt is tehát Uróznak szívénn, hogy frigyessét és jó baráttyát a' fogságból kiszabadítsa, Kálmánnak előre gondoskodó sanyarúságot kénytelen volt még is helyben hagyni, mivel átlátta, hogy e' nélkül országlása sem nyugodalmas, sem bátorságos nem lehet. Egyébaránt pedig sokkal gyengébbnek is érzette magát, hogysem Kálmántúl ezen alkut erővel kifacsarhassa; tulajdon személyére nézve vízontag örülvén a' kíméllő békességnek, mellyel őtet a' győzedelmes fejedelem szinte csak megajándékozta. Ajánlott azonban még is külömbféle nagy áldozatokat Kálmánnak, hogy szívénel Ál-musnak szabadságát megelzközölhesse; de ezeket a' megbántott Magyar Király illendő büszkeséggel mind megvetette. Végtére Uróznak esdekléseitül nem maradhatván, megígérte, hogy Álmust szabadon elbocsáttya, de olly

alku alatt, hogy trónussának bátorsága végett, Bélát adgya kezes gyanánt hatalmába, a' mi hasonlóképen keserves dolog volt.

Uróz ezt hallván, nagyon elfzomorodott, mivel könnyen átlátta, melly rettenetes csapás volna ez kedves leányának? De azonkívül reá sem állhatott ezen alkura, hanem csak Bélának saját helybenhagyásával, kinek személyével szabad nem volt. Azomban, hogy e' dolognak megválasztását aggódó atyai szívetül elhárítsa, arra kérte Kálmánt, hogy hozassa el magához Álmust, és ez iránt kérdezze meg az ő jelenlétében, ha szabadságát e' drága áronn kívánná-e megnyerni, vagy sem?

Kálmán Uróz' kérésének engedvén, maga' elejébe hozatta a' lánczokkal megterhelt Álmust, és ezen alkut elejébe terjesztette, melly alatt szabadságát, ha tetszik, visszanyerheti. Álmos megvetette ezen ajánlást nemes büszkeséggel, és Uróz baráttyát arra kérte, hogy őtet ezentül sorsára haggya, és barátságos részesülésének, valamint hozzá való tiszteletének jeleit az által adgya, hogy nára atyai gondot viseljen, ki az ő szomorú szerencsétlenségébe ártatlanúl keveredett.

Saját gondolkozásának módgya szerint nem várt egyebet Uróz Álmustól, hanem hogy ezen ajánlásra illy feleletet adgyon, és azon szempillantásban, hogy e' szerencsétlen barát-

tyátül elbúcsúzott, sokkal érzékenyebb tiszteletet érzett erkölcséhez, sokkal mélyebb illetődést reménység nélkül szükülködő állapotjához. Kálmán ellenben e' tanácskozás utáni titkos keseredésre lobbant Álmusnak hüfksége ellen, mellyel szerencsétlenségét viselte, és csak most lett arra figyelmes, hogy trónussa a' tellyes bátorság nélkül mindaddig szükülködik, még ellenségének fia hatalmánn kívül van. A' békesség azonban, minekelötte errül fontosabb elmélkedésre bocsátkozott volna, aláíratott, Uröz a' tractátusokkal táborába visszament, a' Magyar, Orofz és Kún seregeknek legnagyobb része pedig haza felé útnak indúlt volt. Azon szempillantásban meg kellett tehát neki ama' kezességgel elégedni, mellyet fő ellenségének, Álmusnak fogságábúl vonhatott, és így, minekutánna ezt a' Budai várba elküldötte és bezáratta, Székes Fejér várra költözött hol pompás diadalmat tartott.

Az ő udvara most az ifú Királynénak jelenléte által új ragyogásra emelkedett. Az országnak Nagyai ide siettek, hogy a' külfömféle táborozásoknak fáradságos alkalmatlanságai után az udvarnak számos gyönyörűségei között kellemetes életre serkenhessenek; kiki közülök örömet letette a' fegyvert, hogy a' régen ohajtott nyugalomnak édes ölében bátorságosan elfzenderedhessen.

Nyughatatlan szomszédgyait részént megaláztatván, részént rokonság által magához leköteleztetvén, az országnak Naggyaitúl pedig most, mikor udvarához szinte tolakodva siettek, leginkább remélhetvén, hogy kívánságát obajtott készséggel tellyesítik, arra fordította mind üdejét, mind erejét Kálmán, hogy István fiát, a' Koronaherceget, a' Rendeknek engedelmevel, az országlásban részesítse, és így neki a' successiót még életében megbizonyosítsa. Szívében mindazonáltal még is naponkint mélyebb gyökeret vert a' bizodalmatlanság, mellyel vér szerint való rokonyihoz viseltetett, 's melly végtére tűrhetetlennek tette neki ama' gondolatot, hogy Béla Herceg az ő hatalmánn kívül van. Egész észét tehát csak abban forralta, miképen vihetni azt végbe, hogy legfőbb ellenségének e' fiát kezébe kerítse. Nem helytelenül gyanította ő azt, hogy Uróz a' fiú érzékenységet meg akarván kímélleni, meg sem mondotta Bélának amaz alkut, melly alatt Álmusnak szabadságát megesszközölhette volna. Egyszermind pedig legkisebbet sem kételkedett, hogy Béla, kinek gondolkozása' módgyát, és édes atyához való határatlan szeretetét jól ösmerte, minden egyéb tekintetet és szövetséget félre teend, csak hogy édes atyának szabadságát kinyerhesse, mihelyt szívében e' reménység jó móddal felébresztetik.

Minekútánna Kálmán e' dologrúl mind magával, mind egynéhány titkos biztossáival sokat tanácskozott volna, legjobbnak lelte, Álmust fenyegetésekkel, és ha ezek ném használúnak, erőszakkal és kínzásokkal arra bírni, hogy fiátúl ezen áldozatot saját kezének írásával kívánnya. Eggyikre e' biztosok közül bízott az, hogy Álmussal a' dolog iránt végezzen, és Kálmán titkon már előre örvendezett a' jól kigondolt csalárdságonn, melly a' békességkötésben hirtelenkedésbül elkövetett hibát helyre hozza. De melly nagyon megcsalatkozott ő szerencsétlen testvérében, mikor azt gondolta, hogy kész eszközt fog benne találni saját vérenek útálatos árulására. A' biztos, egynéhány czinkos társával, és a' Királytúl tellyes hatalommal felkészítve arra, hogy a' dolognak végrehajtására akárminémű utat módot válasszhasson, bement a' Herczeghez a' tömlöczbe, és a' legalábbvaló szívlázító gonofzságnak szemtelen homlokával megtette neki az ajánlást.

Elejénte azonn volt e' követ, hogy a' Herczeget megcsallya, el akarván vele hitetni, hogy szabadsága lessz minden bizonnyal ama' készségnek a' bére, mellyel a' Királynak kívánságát tellyesíteni fogja. De Álmus a' követnek allig méltóztatott csak felelni is, és elég világosan értésére adta még azt is, hogy bátyának kormos szándékait jól átláttya. Az

ajánlást fenyegetések követték ; de ezeknek tökéletesen ellenkező fogantya volt, mintsem a' minőt a' Királynak biztossai reméltek. Még átalkodottabbá tették tudni illik a' Herczeget, mivel neki világosan megbizonyították, hogy az első ígéretek csupán csak csalfa édesgetések voltak. A' kínzásokhoz folyamodtak végtére, hogy trucczolását megígázzák ; de még a' legválogatottabb nyomorítások sem győzedelmeskedhettek. Álmusnak állhatatosságán, ki szinte szerencsétlenségében mutatta meg világosan, hogy őseinek dücsösségére sokkal érdemesebb kegyetlen testvérénél, ki országlásának borzasztó végével magát az akkori és utóbb világnak tisztelétül megfosztotta.

Megértvén Kálmán, hogy követtyeinek minden ügyekezete fogatlan volt, tajtékozó dühösségre fakadt, és haragjának első hevenyében azt parancsolta, hogy ötöt e' veszedelmes verekedő társtúl tilkos gyilkolás által azon szempillantásban megfosszák. E' parancsolat nagyon is sebesen végbe vitetett, minckelötte a' Királynak felingerlett vére meghült volna, 's még azon napnak estvéjén Álmus Herczeg már nem élt.

Allig vitetett végbe a' gyilkosság, hogy Kálmánban a' hidegebb elmélkedés ismét erőre jutott, és megtévedt szívének világosan megmutatta, hogy magát e' lépéssel új vesze-

delmeknek, és egymásra halmozandó gonofságoknak álláthatatlan labirintussába ejtette. Azonban, a' mi már megtörtént, azt meg nem történtnek nem tehetette, és így követni kellett neki ifzonyú sorsának vezérlései, melly ötet új útálatosságokra vonta. Ha e' gyilkosság kitudódna, így elmélkedett ő magában, akkor a' tekintetet, mellyben az ország előtt áll, elvesztené, a' legyilkott testvérnek fiában pedig félelmes bosszúálló támadna fel ellene, kinek véért vért kívánó zászlóit a' nemes szívű Magyarok hideg vérrel hihetőképén nem néznék. Illy gondolatok kínozták Fúriák gyanánt az ő lelkét, 's minekutánna egy hatalmas nemzetenn tehetős akarattal országlopte volna, egynehány biztos gonofsoknak karjai közé vetették, kiknek barátságáért legalábbvaló rabszolga gyanánt esdeklett, csak, hogy reménységét a' gyilkosságnak eltitkolásáról fenntarthassa. E' gonofsoknak vezető fékén sietett azután a' mi nagy Kálmánunk az egyik útálatosságról a' másikra, 's olly bosszúálló és kegyetlen szörnyet lett, kinek párját a' Történetírásban ritkán találni.

A' lelkiösméret' furdalásinak és a' bizodalmatlanságnak ostromitúl kínoztatván, szorgosabb kéréssel nem tudta már most biztossainak embertelen szívét ostromolni, hanem hogy legalább egy részről csillapítsák le nyughatatlanságát, és azonn ügyekezzenek, hogy Béla

Herczegnek veszedelmes személyét kezébe játszassák. A' csalárdságnak még egyfzer annyi módgyai vannak a' legútálatosabb gonofzságoknak elkövetésére, mihelyt neki menedéklevél adatik a' felül, hogy számadásra nem vonatik; könnyű volt tehát neki itt is gyözedelmeskedni. Álmos Herczegnek kézírását szembetűnőképen követvén, levelet írtak Bélának, mellyben az atya érzékeny kifejezésekben terjesztette fia' elejébe ama' kötelességet, hogy édes attyáért saját szabadságát feláldozza. E' levél egy meghittnek kezébe adatott, ki köz ember ruhában a' Vid dini udvarhoz sietett, és az írást Béla' kezébe nagy alattomsággal adta, azt hazudván, hogy Álmos neki a' titoktartást kiváltkép ajánlotta, sőt keményen megparancsolta.

Bélának szívét ama' szerencsétlen ütközettől fogva a' legkínosabb érzemények ostromolták. Rossz kimenetelének okát abban kereste ő, hogy a' fő vezérnek helyét és hivatalyát gondatlan hamarkodással elhagyta. Kedvességét, ki hozzá való kimondhatatlan szeretetből életét kockára tette, érzékenyen nézte viaskodni ezen áldozattyának szomorú következéseivel, mellyekből csak lassacsán lábbadhatott fel. E' mellet azonn is törte szüntelen fejét, mi móddal mutathatná meg azért illendő háladatosságát? végtére pedig szerett és tisztelt édes attyát fogságban lenni

tudván, azonn aggódott, hogy más szövetség-
tektől meggátoltatván, kemény sorsát vele
fel nem oszthattya.

Uróz' palotájából minden öröm eltűnt.
Az egyik a' másiknak bajából merített bűt
és bánatot. Uróznak szívét már barátyjának
mostoha sorsa, már leányának betegsége szo-
rongatta. Bélának mellyét hasonlóképen mind
Ilonának tekintete, mind édes atyjának baja
keserítette. Ilona volt közöttök valamivel
derültebb, ki saját fájdalmival nem gondol-
ván, mind csak azonn volt, hogy kedvessét
új meg új vígasztalással felfrissítse. Még Kál-
mánnak gonosz Tanácsossaitól az imént emlí-
tett plánumok koholtattak, azonban ő sebei-
ből alkalmasint kigyógyult, és kedvessének
karjann a' hercegi kertnek fasorai között szo-
kott volt estvénkint sétálni. Ilona nélkül Bé-
lát sehol sem lehetett találni, és a' magyar
Kém, allighogy Viddinbe érkezett, azonnal
kitanúlta, hogy a' levelet Bélának kezébe
Ilonának tudta nélkül adni, lehetetlen.

A' Herzeg Kisasszonytól méltán lehetett
tartani, nehogy az egész plánumot hiúvá te-
gye, a' szerelemnek szózatya által lenyom-
ván Béla' mellyében a' fiúi kötelességnek von-
zásait. A' követ mindazonáltal eltökéllette
magában még is, hogy a' rá bízott dolgot leg-
alább annyiból végzi, a' mennyire a' környül-
állások megengedik, és hogy a' kimenetelt a'

szerencsére bizza. És ez, fájdalom! jobban kedvezett neki, hogysem reméllette: mert ha a' józan eszű Ilona az árúlónak jól szeme közé nézett volna, csalárd álorczáját minden bizonnal átlátta volna.

Az egyik sétálásnak alkalmatosságával nagyon erőtlennek érezvén magát a' Herczeg Kisasszony, nyugovó helyet keresett, 's Béla mellé leülvén, ölébe bocsátotta fejét, és elfzenderedett. Meglesvén ezt a' gonosz lelkű Kém egy szomszéd bokorból, eltökélte magában, hogy e' szempillantásnak hafznát veszi; előre osontott, Béla' lábaihoz borúlt, lassú szózáttal megsúgta neki, hogy ezen írással édes attyátúl titkon küldetett, kezébe adta a' levelet, és eltűnt, minekelőtte Béla magához térvén, a' levelet megnyithatta volna.

Feltörte azt végtére rezkető kézzel, 's a' kézírásnak hasonlatossága által valóban elcsábítottván, csak futó szemmel olvasta át a' sorokat, és sűrű könyhullajtásokra fakadt. Így ült Thézeus Ariadne mellett, gyönyörű álmodzásainak áruló jeleit vizsgálván, ammint messzéről a' Görögöknek dagadozó vitorláit hirtelen' megsajdította, és hazafi társainak távúlrúl hangzó szózátyában hazájának kötelességre idéző intését meghallotta.

Kicsoda rajzolhatná le az érzékeny ifiúnak indúllatyaait, ammint szívében a' viadal a' fiúi kötelesség és a' forró szerelem között

fellobbant? Tekintetét már drága édes attyának fájdalmas kézvonásaira függesztette, már ama' mennyei nyugodalomra, melly szendergő kedvessének derültt orczávonásaiból kitündöklött, olly belső szorongatással, melly mellyét majd hogy nem ketté repesztette, azonn volt kiváltkép, hogy szívének indulatyaít el ne árúlly. De magához ezen állapotból nem térhetett volt még, mikor Ilona szép nagy kék szemét megnyitotta; és háborodásában kedvessét meglepven, mennykő csupás gyanánt öszvegyömrötte.

Eszre vette ő azonnal a' kétségbe esést, melly egész ábrázattyaiból kitetszett, és a' könyeket, mellyek arczainn legörgöttek, és gondos sietséggel felülvén, meglátta kezében az írást, mellynek eltitkolásával elkéssett.

„ Béla! kedvesem! mi lelt, kérlek? Az-
„ ért kellett tehát nekem olly édesen szende-
„ regnem, hogy az én gondolatlanúl behúnytt
„ szemeim felett a' tieid a' titkos bűnnek kö-
„ nyeiben fürödgyenek? micsoda titköt rejt
„ el én előllem, szerencsétlen elől a' te nemes
„ szíved? szólly! “

A' Herczeg nem szólhatott, hanem indulatitúl és az üdötilen szégyentül megigáztatván, kénytelen volt orczáját Ilonának nyakába rejtteni.

Hasztalan keresvén szemeivel Bélanak tekintetét, „ ha talán e' levélnek volt ugymond,

„szövegsége a' te búbanatoddal, ammit ezt
„a' könyektül elázott betűi elegendőképen
„elárúliják, mutasd meg azt nekem; és ha
„szeretsz, előllem el sem titkolhatod.“

E' szavai után erővel kiragadta vonakodó kezéből a' levelet, 's kitanúlta belőle kedvességnek vígaszthatatlan helyzetetését. Egész foglalattyára felfogta volt már szorúlt szívébe; de tekintetét még is reá függefzve hagyta, üdöt akarván állhatatosságának adni arra, hogy forró indúlattyan győzedelmeskedgyen. Végtére öszvehajtotta lassacsán a' levelet, megfogta Bélának kezét, 's erőltetett keménykedéssel imígy szólott hozzá: „Béla!
„neked éntöllem el kell válnod!“

Allig ejtette ki pelypegő ajakiból e' szavakat, hogy szemeiből is megindúlt a' könyeknek forró zápora. Leborúlván arcczal ülésének hantyára, habzó mellyéből égő sohajtásokat lehelt a' hős földnek színére.

A' magánn kívül lévő Herczeget Ilonának szavai új kínokra ijesztették fel. Nem volt elég, hogy szívének szózatya, és a' levél ötet az elválásra egyenlőképen intették, még Ilona is e' rettenetes szavakra fakadt: neked éntöllem el kell válnod!

„Oh! nincsen-é amott a' te egeidben,
„így szólott keserves fájdalomában végtére
„nincsen-é neked, Istenség! jótévő menny-

„köved, melly boldogtalan alkotmányodot
„ingerlett lángjával semmivé tegye? “

A' szilaj kétségbenesnek e' rettenetes ki fejezése megrezzentette Ilonának füleit, ki felemelkedvén ülésérül a' hideg borzadástúl szinte rezketett, ammint Bélának megfeszült karjait az égre kiterjesztve látta, mintha a' firmamentomnak terhét akarta volna magára levonni, hogy alatta magát egész valójával eltemesse.

Hevesen oda rohantt Ilona e' feszült karjaiba, 's a' kétségbeesett és a' mennynek boszszúja közé vetvén magát, imígy kiáltott fel rezkető szózattal: „Istenség! ne hallgasd
„meg e' bűnöst; mert nem tudgya, mit be-
„széll! “ Könyeinek szelid forrása megnedvesítvén Bélának szemét, melly a' szilaj tűztül szinte száradni kezdett, tekintetének háborgó forrását megótotta, még csillapító szavai magához térítették.

„Minek ingerellyük magunk ellen, ked-
„vesem! az égnek haragját még jobban, melly
„rajtunk a' nélkül is súlyosan fekszik? Légy
„állhatatos, ammint férjfihez illik. Látod,
„melly eltökéllett vagyok én arra, hogy a-
„karattyát csendes türedelemmel és engedel-
„mességgel tiszteljem! Leány létemre meg-
„szígyenítselek é? — Amott a' számtalan
„csillagok között, mellyek a' halandóknak
„sorsait igazgattyák, nincsen-e' eggy olyan,

„ melly a' szelvészes fellegeknek setét éjza-
„ kájából szüntelen fényesen, és tisztán vilá-
„ gít, 's mellyhez talán e' szempillantásban
„ ezen és megmeg ezen emelik fel nedves
„ ugyan, de bizodalommal tellyes szemeiket?
„ És e' mireánk hasztalan ragyogjon? Óh! ra-
„ gaszkodgyunk erősen mink is a' reménység-
„ nek e' kegyes csillagjához. Nyisd meg szí-
„ vedet, hogy szelíd világosságával megtöl-
„ tse, mint az enyimet! — Béla! úgy akarja
„ sorsunk; — nekünk el kell válni! de azért
„ a' szerencsétlenségnek öröknek kell é lenni,
„ mikor a' szerencse nem az? Hadd döllyön
„ most fejünk felett boldogságunknak imint
„ felemeltt épülete öfzve! érzek én magam-
„ ban annyi erőt, hogy azt tehetős kézzel,
„ ha mindgyárt csak lassan is, megmeg fel-
„ építhetem. Eredgy, küld ide nekem vissza
„ édes atyádot, hadd segítsen bölcs tanácsá-
„ val engemet építeni. És most, még mink
„ szerencsétlen atyádnak vígasztalhatatlan ál-
„ lapottyánn síránkoztunk, olly tiszta, olly
„ zavaratlan volt-e a' mi boldogságunk, hogy
„ annak feláldozásával méltán fősvénykedhet-
„ nénk? valaha talán a' szelvészek mind le-
„ csillapodnak, minekutánna az égnek harag-
„ ját mindenkép megenyhíttyük. Sík és csen-
„ des lesz azután előttünk az életnek ten-
„ gere, 's melly boldogságot fogunk mellye-
„ inkben tapasztalni, mikor majd legkedve-

„ sebb barátinkkal hátorságos hajókra ülhe-
„ tünk és azt mondhattuk önnön magunk-
„ nak: íme! e' boldogságot állhatatosságunk-
„ kal érdemlettük meg! “

Hogy hibázhatták volna el czéllýokot Ilo-
nának szavai Béla' szívében? közelebb szorít-
ván mellyéhez vígasztaló angyalát, imígy ki-
áltott fel az álmélkodásnak legmagosabb ér-
zeményében: „ Felséges szívü Leány! Tége-
„ det nekem Isten küldött. Mi volnék nálad
„ nélkül? habzó és könnyen töredékeny nád
„ az életnek szélvészai között. Te vagy az,
„ a' ki tétovázó indulatimnak kormányát
„ hatalmas kézzel vezérel; és ha egyszer
„ valaha életemre megelégedéssel tekinthetek
„ vissza, ezt valóban csak neked köszönhe-
„ tem. Igen is, Ilona! elválok igen is tőled,
„ hogy édes atyámat megfzabadítsam. E' fel-
„ tett szándékon erős és rezzenthetetlen. De
„ engedd meg, hogy ez iránt előbb jótévőm-
„ mel, édes atyáddal tanácskozzak. “

„ Mire való volna ez? felelé a' Herczeg
„ Kisalfzony. Nem legjobb tanács-é az, mel-
„ lyet nekünk tulajdon szívünk ad? A' vénség
„ nagyon gondosan fontol meg mindent, 's
„ a' hol gyorsan kellene valamit végezni, ott
„ sokszor a' legjobb szempillantásokat mulat-
„ tyá el késedelmességével. A' holnap fel-
„ kelendő napnak több ezer nyomdokodot kell
„ megvilágosítania, mellyek tégedet Kálmán-

„ udvarához közelebb viendének. Édes a-
„ tyámnál sietségedet mentegetni, az én dol-
„ gom lessz. Kálman most keményen bánik
„ veletek; de több ízben már nemes szívű is
„ volt hozzátok. Megtiszelti talán érdeme
„ szerint önnkint beajánlandó áldozatodot, és
„ villzaküld hozzánk mind a' kettőtököt. De
„ ha ez meg nem történne is, akkor azután
„ az édes Atyám legyen szószóllod, és az ő
„ közbenjárása Kálmánnál fogamat nélkül min-
„ den bizonnyal nem marad. “

Így biztatta fel ezen állhatatos szívű Her-
czeg Kisasszony kedvességét, így bírta végtére
arra, hogy a' más napi hajnalnak hasadásá-
val útnak indullyon.

Uróz akkorában egynehány napra távú-
labb ment volt udvarátúl. Hogy tehát Bélá-
nak elmenetele szemebetűnő ne legyen, és ez-
re ne vetessen, megegyeztek a' szerelmesek
abban, hogy az udvarnokokra nézve színfó-
gásnak veszik azt, mintha Uróz' elejébe utaz-
nának. Ez Ilonának amaz édes megelegedést
is megszerzette, hogy Bélát egy darabig el-
kísérthesse. Mivel pedig úttya az öreg Re-
metének lakása mellett ment el, körül a' mos-
toha üdőknek környülállásai miatt már régen
semmit sem hallhattak, eltökéllették magok-
ban, hogy ugyan azon férjfiú legyen elválá-
soknak és nagy szívű szándékoknak tanúja és
áldója, ki valaha egyesüléseket megelköz-
lötte volt.

Egész addig Béla, Ilonától és ennek egy hű szolgájától kísértetvén, lóháton ment; onnan pedig gyalog akarta régi köntössében, mint szarándok, úttját folytatni, hogy Kálmán' udvaránál olly észrevehetetlenül jelenhessen meg, ammint csak lehet, és hogy a' Királyt annyival kellemetesebben meglephesse.

Elérkezvén a' Remetének ösmeretes lakásához, mély csendességet, és környékében, melly az előtt legalább egykét darab művelt föld által elárulta, hogy ott ember lakik szomorú pusztaságot találtak. Titkos borzadás fogta el őket e' tekintetnél; de lovaikról leszállottak még is, oda adták azokat hű szolgálóknak, és egymásnak karjann bementek vigyázó lépésekkel a' barlangnak belsejébe.

Szívillető látomány tűnt itt a' barlangnak mélyéből szemeikbe. Az öreg Remete, mellyénn egybekúcsoltt kezekkel, félhúnytt szemmel, és mohágyára kiterjesztve feküdt, egy ifjú leányka pedig, falusi ruhában, lábainát ült, és könyező szemmel vigyázott a' tiszteletre méltó öregnek minden legkisebb intésére.

A' vendégek, kiket kérlelő intésekkel a' leány a' közelítéstől hafztalan' tiltott, elmentek lassacskán az öregnek ágyához, és tisztelettel tellyes hallgatással vizgálták haldoklását, ammint ez utólyára halálos álmából szinte felébredvén, és a' jövevényeket ágya mellett megsajdítván, törött szózattal kérdez-

te, kik volnának? Allig hallotta neveket az öreg, hogy orcáját; melly a' több mint földi örömtől egyszerre felderítettetett, hozzájok fordította, 's kezeit feléjük kiterjesztette.

Mivel a' beteg gyengébb volt, hogysem szállhatott volna, a' leány helyette elbeszéllette, a' mi vele történt. Többet mindazáltal nem tudott, hanem hogy fekvő helyét erőtlenisége miatt már egynéhány hohnaptúl fogva el nem hagyhatta, és hogy ő a' szomfzéd faluból egy másik leánnyal felváltották hetenkint egymást, hogy neki szolgállyanak. Ma reggeltől fogva nem fogadta már el tőlle a' szokott eledelt, és italt, és erre nézve arra kérte a' vendégeket, hogy közelítő haldoklásában ne háborgassák.

E' beszédnek végével öszvefedte az öreg minden erejét, és így szóllott: „Most már „ sokkal nagyobb vigasztalással halok meg „ mivel azokat még egyszer láttam, kikerül „ lelkem még utolsó imádságában is megem- „ lékezett. Uram! most már békeességben bo- „ csátod el a' te szolgádot! “

A' jelenlévők kimondhatatlanul megilletődvén, térgyre borúltak ágya mellett, és áldását kívánták. Kezeit fejekre tévén, az égre emelte az ajtatosságtól felderültt szemeit, behúnyta azután lassan örökre, és meghalt.

A' Herczeg nagyon sajnálta, hogy megboldogultt jótévdőinek tetemeit végső köteles-

ségének teljesítésével meg nem tisztelhetette, és ez iránt semmi ötlet meg nem nyugodtathatta volna, ha Ilona meg nem fogadta volna neki, hogy e' gondot magára vállalja.

Magosan állott volt már fejek felett a' nap; Ilona pedig nem akarta, hogy kedvese a' Residencziának szomszédságában sokáig mulasson, és erre való nézve azt kívánta, hogy még napnyugot előtt jó darabot végezzen útyából. Oly állhatatossággal emlékeztette ő meg Bélát a' fájdalmas elválásra, a' minő csak egy ilyen leánynak mellyében tenyészhetett, a' melly a' Herczegnek lágy szívét allighogy szégyenben nem hagyta. Azonban a' tömlőczben senyvedő édes Attyának képe, mellyel a' Herczeg Kisasszony bátorítására kiváltkép élt, meggyőzte végtére kéréését. A' szerelmek elváltak, szentül megfogadván egymásnak, hogy viszontag való szerelmeket semmi meg nem tántoríthattya.

Minekelőtte a' nemes szívű fiút tovább kísérjük, mulassunk még egy szempillantásig Ilonánál, és vezessük vissza atyai palotájába.

Mihelyt az első fájdalomkon, mellyeket szívében a' kedvessitül való elválás okozott, férjfi lélekkel győzedelmeskedett fő gondgya volt az utolsó tisztelet, mellyet a' boldogultt öreg remete' tetemeinek ígért. Elküldötte azzal az ifú leánnyt vissza a' falujába, hogy

onnan a' meghalttnak egynehány jó baráttyait kihijja. Ezeknek magát kinyilatkoztatván, megparancsolta, hogy a' teste mindaddig vigyázzanak, még az udvarnál a' szükséges rendeléseket a' temetésre megtetzi, mellyet a' boldogúlt jámbor' szent tetemeinek magában eltökéltett. Haza sietett azután hű szolgájával, és azonn a' helyenn, a' hol Bélával utólyára nyugodott, 's melly az ő szívének ugyanerre nézve nagyon drága volt, sírt csináltatott. Azalatt édes Attyának visszaérkezését esdekléssel várta, hogy engedelmét a' tőlle rendeltt készületekre kinyerhesse.

Más nap reggel Uróz haza érkezett, és a' Herczeg Kisasszony volt az első, a' ki személyét elfoglalta, különös beszéllgetésben tudósítván ötet amaz esetekről, mellyek távollétében történtenek. Itt is nehéz viadalt kellett neki kiállani nagy tapasztalású édes Attyának meglett elméjével, ki magát arra, hogy Bélának hirtelenkedő tökéllését helyben haggya, semmikép sem bírhatta. Okoskodásai mindazáltal még sem méhettek semmire leányának tüzes bátorságáival, és így meg kellett neki elégednie azzal, hogy szorgalmi-
nak helyességét a' jövendő üdö mutassa meg.

Az istenfélő Remete' halálának lerajzolása szelíd illetődésre gerjesztette lelkét, és így helyben is hagyta, hogy leányainak kívánsága szerint a' boldogúltt jámbornak tetemei a'

Residenciába hoztassanak, és a' választott helyenn eltemetessenek. A' Herczegi gyászhintó tehát kiküldetett, hogy azonn a' haltt test a' Residentiába vitessen. A' szomszéd helységeknek lakosi, kik között halálának híre sebesen elterjedt, öszvegyűlvén, a' palotába kísértették a' temetést, melly elejébe Ilona gyászruhájában kimenvén, a' falusi leányokhoz csatolta magát, kik a' test után illatozó bokrétákat vittek. Így ment végbe szívreható pompával a' temetés. A' falusi népet, melly ennél megjelent, gazdagan megajándékozta Ilona, és haza hocsátván őket, meghagyta nekik, hogy sírját a' boldogúlt jámbor' emlékezetének többszöri megújítása végett, sokszor meglátogassák. Könyes szemmel váltak el mindnyájan a' temető helytül; a' Herczeg Kisasszony pedig visszasietett magányos szobájába, és azon ügyekezett, hogy magához térhessen lassankint ama' külömbféle érzeményekből, mellyekkel szívét az egymást érő esetek elfoglalták, és hogy Bélának sorsárúl nyugodalmasabban gondolkodhasson.

Siessünk már most Béla után, ki eddig való menedékhelyének, Serbiának, határainn szinte átlép. A' mit Kálmán' udvarárúl már tudunk, az valóban meg nem engedi, hogy e' szerencsétlen ifiút féltő szorgalommal ne késérjük; és óh! bár csak az volna egyedül igaz, a' mitül őtet, úgymint nagyszívü áldo-

zattyának szomorú következésétül, gyanakodva féltjük.

Kicsoda lappang amott utánna gonosz mosolygással? kicsoda követi nyomban szerencsétlen lépéseit álnok örömmel? kicsoda kerül már most tekervényes útakonn elejébe, mikor Hazájának, mellyből számkivettetett, kívánt földyére bejut, hogy ott elfogadását előre elkészítse? Ama' gonosz lelkű követ, ki Bélának a' levelet Viddinbe vitte, ki tirkos bokrokból és szugolyokból ügyekezetének első következéseit még ott megleste, azután pedig mindaddig szemmel tartotta, még menedékhelyéből, és Serbiának országából egészen ki nem csalta.

A' magyar határokonn várták már e' gonosztévőt czinkos társai, kiknek azonnal parancsolatot adott, hogy a' gond nélkül vándorló szarándoknak útyát elállják, magát pedig mint lázítót elfogják, és ama' színfogás alatt, hogy az országban új öszveesküvést szerezzen, Fejérvárra a' bosszúállás után pihető Király' elejébe vezessék.

Itt már lehetetlen volt arról csak gondolkodni is, hogy az elhagyott, és ellenségeinek kezébe jutott ifjú ártatlanságát megbizonyíthassa és kívánt igazságot lellessen. A' mit azok, kik e' gonosz plánumokat koholták, kézfakartva nem akartak törvénszegésnek ösmerni, az a' többi ártatlan bírónak, kik'

eleibe vitetett, a' könnyülállásokból, és kivált a' régi lázításoknak tekintetéből, pártításnak tetfzett, és így a' vádolt az egész törvényfzéknek ítélete által mint lázító, örök rabságra sentenciáztatott.

Kálmán annyira vitte már a' kemény igazságnak álorczás színe alatt a' dolgot, hogy legveszedelmesebb ellensége bátorságos őrizet alatt volt; de ezzel még titkos bosszúja meg nem elégedett. Országának legtávúlabb fekvő várában a' könnyörületes szemek elöl elrejtetvén a' szerencsétlent, megvárta előfzör, hogy feledékenységbe jusson, azután pedig gyűlölt életét a' halálnak ö-ök éjszakájába akarván még e' világonn temetni, kiszúratta mind a' két szemét, hogy a' szerencsétlen halandónak ama' végső vigasztalásátúl is megfosztasson, mellyet könnyhullajtásában talál, mikor boldogtalan sorsát sirattya.

Az emberi szívnek felette nehéz elhinni, hogy a' rendetlen indulat illy szörnyüségre tévedhet. De hogy ez valóban megtörtént, a' História tagadhatatlanúl megbizonyította, és így a' kétkedést, melly az emberségnek böesületére válhatna, saját ifzonyodásával lehetetlennek tetfzi.

Kálmán talán végbe vihette volna, hogy ifzonyú cselekedete mind az akkori világnak legnagyobb része előtt, mind pedig a' később maradákok előtt titokban maradgyon, ha a'

mennyei gondviselés megengedte volna, hogy Bélának legyilkolása megtörténjen mellyre a' vakítás után azonnal parancsolatot adott, talán azért, hogy szörnyű cselekedetének semmi nyomdoka fenn ne maradjon. Bosszúál-ló pallossát bocsátotta az ég le Kálmán és Béla közé, 's megmentette e' szerencsétlen áldozatot a' haláltúl különös egybelánczolásai által azoknak, a' mik akkorában történtek.

Miótától fogva Kálmán testvérét megölet-te, egész mívoltában, és minden tetteiben relette szembetűnő változás ment végbe. Jól-lehet csak kevesen voltak, a' kik az ő titkos kegyetlenségeit tudták, 's jóllehet ezeknek hallgatását gazdag jutalmakkal elég bizonyos-nak tette, a' bizodalmatlanságnak és a' szív-szorongatásnak Furiái mindenfelül üldözték még is, és így arra vetemedett, hogy azok-ban, kik körülötté voltak, árulásonn, és személlye ellen való öszveesküvésenn egyebet látni nem tudott.

Ama' személyek között, kik nálla kivált-kép gyanúságba estek, Prediszlava az ifjú Ki-rályné, legjelesebb volt. Miótától fogva a' magyar trónusra emeltetett, megnyerte ő sze-retetre méltó tulajdonságai által a' Nagyok-nak és a' Nemeseknek egész hajlandóságát, és Kálmán elejente a' köz szeretetnek bizo-nyos jeléit vele felosztotta volt. De ez, fáj-dalom! nem sokáig tartott, mivel szinte má-

sodik házasságának üdeje körül kezdődött benne ama' rossz belső változás, melly a' Királynénak derültt és kellemetes nyájasságával szembeütnöképen ellenkezett.

Egynehány biztossait kivévén, senki sem tudta e' kellemetlen változásnak okait, és senki sem volt, a' ki annak következéseitül ne tartott volna. Nem csuda tehát, hogy legfőbb udvarnokjai magokot tölle visszavonták, és értelmesen megmutatták, hogy őket a' Fejérvári udvarnál csak az ifjú Királynénak jelenléte marasztalhattya. E' szerint igen hatalmas felekezet támadt Predifzlava körül, a' nélkül hogy ez akarta vagy tudta volna, mellyre kiváltkép mostoha fia, a' Korona Herczeg István, gyanús szemmél tekintgetett, mivel örökségét napónkint nagyobb veszedelembé jutni vélte, a' Királynénak minduntalan szaporodó baráttyai által, kivált ha, ammint már is látstattya volt, flú gyermeket szülne. A' Korona-Herczegnek e' veszedelemtül való félelmet arra bírta ötet, hogy édes Anyának könnyen felingerelhető bizodalatlanságát a' Királyné ellen igazítsa. Figyelmetessé tette ötet szembetüñő felekezetére, és rágalmozásiban annyira mert menni, hogy mostoha anyát eggy magyar Nemessel való tiltott társalkodásról vádolta.

E' csalárd vádolás czéllját Kálmán' szívében el nem hibázhatta. Felingerlett büszke-

sége és felhevültt képzése a' hidegebb fontolásnak helyet nem adhattak; az ifjú és ártatlan Királyné a' bizodalmatlanságnak szomorú áldozattya lett. Kálmán nem tekintvén a' méhgyümölcsöt, melly az anyai szív alatt mármár érni kezdett, fennszóval vádolta őtet a' házasságtörésről, és a' trónusról letafzítván, azt parancsolta neki, hogy térjen vissza hazájába. A' Király a' belső nyugodalom által, melly tágas Országában uralkodott, olly rettentő állapotra jutott szomszéd Fejedelm-társaira nézve, hogy e' gyalázzattal minden kétkedés nélkül illethetett egy országgló házat, mellyel eddig szövetségben állott, s melly neki valaha segedelmet nyújtott arra, hogy ellenségeit megalázhassa. Magok a' Magyarok semmitül sem rettegtek úgy, mint belső polgári háborúktúl, és így a' meggyalázott ártatlan Királyné még erős felekezetétül sem várhatott elegendő gyámolítást.

El lehet gondolni, melly igazságos keseredés fogta el e' Fejedelem Állzonymnak szívét, kivel embertelen férje illy mocskosan bánt; és mink e' segedelem nélkül szükölködő gyenge Állzonymságnak méltán megbocsáthattuk, hogy ő e' keseredést titkos bosszúállással meg-hűteni ügyekezett. Megemlékezett ő arról, hogy az országgló háznak legveszedelmesebb ellensége, Béla Herczeg, egy távúl fekvő várban súlyos lánczokban nyomorog. Eltö-

kéllte tehát magában, hogy e' lánczokat, minekelötte e' gyüöltt udvart elhaggya, gazdag jutalmak által megoldgya; 's bármelley nagy akadályokat látott is maga előtt e' szándékanak tellyesítésében, feltalálta még is természetes okosságával az igaz útat, melly ötet feltett czellyához vezette.

Tudgyuk, hogy Álmos Herczeg Béla fiával a' kerefsztes hadhoz akarván magát kapcsolni, egész hercegi vagyonyyából a' Dömösi gazdag Apáturságot szerzette a' végbül, hogy egygy ajtatos fogadásának megfelellyen. Reményleni lehetett tehát, hogy a' háladatoság ezen Apáturságunk szerzetesseiben hű barátokat tartott fenn a' szerencsétlen Herczegnek, kik az alkalmatosságot örömmel fogadják arra, hogy jótévöjöknek segítö kezett nyújtsanak. Azonn volt tehát, hogy e' Klastromnak Apáturját titkos követségek által pártýára vonnya, 's talált is benne olly állhatatos és eltökéllt férjfiút, ki szándékainak tökélltesen megfelelt. Megelégedett ö azzal, hogy a' Királynéiúl a' várnak nevét megtudván, mellyben Béla örizet alatt volt, csak annyi pénzeket vett, mellyek elegendök voltak azoknak megvásárlására, kik Bélára vigýáztak. Megvigasztalódván, hogy bosszúállását egygy illyen tehetös és eltökéllt férjfiúnak kezére bízza, elhagyta Kálmánnak ud-

varát, hogy sorsát bekességes tűréssel visel-
vén, ellenségeit annyival bátrabbakká tegye.

Az Apáturnak már most fő gondgya az
volt, hogy a' Herczeget a' fogságból kiszaba-
dítsa. Költsönözött ruhában, és ama' módok-
kal, mellyekkel az eladó lelkeket megvásár-
lani nem nehéz, bőven felfegyverkeztetve, el-
sietett a' várnak mellékeibe, és igen nagy ví-
gyázással kikémlelte az útakat, mellyeken arany
kultsával a' tömlötznek vas ajtajit feltörhesse.

Az eladó szolgákat és örököt, kik a' Her-
czeget őrzötték, megjuhászította volt már, a'
mint különös történetből ugyan akkor Kalmán-
nak titkos parantsolatnya oda érkezett, hogy
a' foglyot jó móddal végezzék ki a' világból.
E' parantsolat nagyon megkönnyebbitette a'
szerentsétlennek szabadítását, mivel így az
öröknek nem volt okok attúl tartani, hogy
tőlök a' foglyot valaha számonn kérjék. A'
helyett tehát, hogy a' Királynak parantsolat-
tyát tellyesítették volna, eladták Béla' életét
az Apáturnak, és a' Herczeget kezébe szolgál-
tatták.

De melly nagy volt szabadítójának rémű-
lése, melly rettenetesen megzavarodott örö-
me, mikor Kálmánnak ilyen kegyetlenségéről
nem is álmodván, az Ifiúnak nyomorúlt álla-
pottját látta, és észre vette, hogy tömlötzé-
nek szomorú éjszakáját a' mindent felvidító
napnak világosságával többé fel nem válthat-
tya.

tya. Melly gyáva adományt vásárlott a' megszabadított Izerencsétlennek! a' kesergéssel tellyes életnek hosszabbítását, mellyért még csak köszönetet sem várhatott. Ama' szép reményei, hogy valaha Bélának fejénn a' Magyar Koronát rágyogni láttya, a' váratlan hűtül elfogott szívében a' Herczegnek első tekinteténél egyszerre elenyésztek. A' Haza' javának felséges ügyelése, melly e' nagyszívü ferfiút ezen ügyekezetre kiváltkép ösztönözte, eltikkadt benne, és csak a' könyörületességnek szózatya bírhatta ötöt már most arra, hogy jótéteményének legalább atyai gondviselés által szerezzen némünémü érdemet. Elvezette ösmerellen név alatt a' szegény vakot a' Klastromnak falai közé, azzal a' szándékkal, hogy életének hátra lévő napjait úgy megéde-
 bítse, ammint tölle kitelik. Szerzetes társai, beszenteltetvén a' titokba, nemeszívűséggel segítették iparkodását. Béla a' szerzetnek ruhájába öltözködött; a' szenvedés miatt elfonnyadt orczájának vonásai pedig annyival is inkább ösmerhetetlenné tették, mivel szemeknek kifuzúrása az országban tudva nem volt, a' körülötte lévő szerzetesek pedig szorgalmasan vigyáztak, hogy vaksága idegen és bizodalmatlan embereknek szemébe ne tűnyön, vagy legalább vizsgaságokat fel ne ingerellye.

Álmus Herczegnek halála úgy hirdettetett ki az udvartúl, mint vénségének természetes

következése, és Kálmán, Bélának sorsa iránt révelygésben lévén, életkorának utolsó esztendeit gondatlan nyugalomban töltötte, és Koronájáról, úgymint elveszthetetlen javáról leghissebbet sem szorgalmatoskodott. De lelkiösméretének furdalásai, mellyek elkövetett szörnyű kegyetlenségeire szüntelenül megemlékeztették, nem hagyták e' nyugalmat háborgatás nélkül. Ezeknek képe mérges harapásokkal marczongolták életét. Gonofzságainak czéllýánn túl nem sokáig élt, és halála után Magyar országnak kormányja István fiára jutott, kinek szívébe a' szorgalmas atya hasztalan ügyekezett olly nagy tulajdonságokat súgárlani, a' minők egy orizágió Fejedelemben megkívántatnak, 's mellyekkel ő valóban bírt.

Ama' hír, hogy Béla megfogatott, és pör által örök fogságra ítéltetett, egész Serbiáig gyorsan elhatott, és Ilona magánn kívül volt fájdalmában kedvességének sorsa miatt. Eggyetlen eggy bizodalma még is abban volt, hogy édes atya mindent elkövet, a' mi a' szerencsétlent lánczaitúl megmenthesse. Küldött is Uróz a' Magyar Királyhoz követséget, melly e' Fejedelem' elejébe terjessze ama' nemes szándékot, mellyel Béla a' Serbiai udvart elhagyta. De Kálmán gúnyolással fogadta kérését, mivel gondolhatta, hogy a' Serbiai Fejedelem gyengébbnek érzi magát, hogysesem a' Hercze-

get a' fogságból erővel kiszabadíthassa. És a' dolog valóban így is volt. Ilonának leghatósabb kérései rá nem bírhatták ezen előre látó bölcs atyát, hogy a' Serbiai hadi erőt a magyarral öszveakassza, és így a' könnyörületességre méltó fogolynak leguólsó gyámola is elenyészett. Ilona békével látszott viselni kemény sorsát, azzal a' reménységgel táplálván magát, hogy Kálmánnak kemény szívét az üdö talán meglágyítja, észébe se juttatván ama' kegyetlen vérontásoknak lehetőségét, melyekkel bosszúját a' Király megelégitette.

Kálmán' halála után új reménység támadt mellyében a' felül, hogy az új Király talán hajlékonyabb lefz édes atya' kérésének meghallgatására; és így ezt mindaddig unszolta, még Béla iránt Székes Fejér várra új követséget nem küldött. De ez még szomorúabb hírt hozott vissza, mint az előbbeni, Bélának halálát tudni illik. István nem átallotta, atyának hamvait a' sírban ama' vallással meggyalázni, hogy titkos parancsolat'yára, Béla előbb szemé' világátúl, azután pedig erőszakosan életétül is megfosztatott. Oda fuggesztette ehhez talán nem egészen igaz sajnálkodását, hogy Herczegszomszédgyának kívánságát nem tellesítheti.

E' hír az egész Viddini udvart megszorította. Kiki sajnálkodott a' szerencsétlen Magyar Herczegnek sorsánn, de kiváltkép a'

Serbiai Herczeg Kisasszonyon, kinek elejébe e' szomorú tudósítás késedelmes félenkséggel terjesztetett. Ilona azonban bajnokabb szívvel fogadta azt, hogysem felöle reméllették, sőt ezen szempillantásban sokkal világosabban megmutatta, mint eddig, hogy férjfiasan erős és állhatatos szívvel bír. Megszomorodott édes atyát azonban e' férjfiás állhatatosság meg nem nyugosztalhatta, minekutánna édes leányának ajakiból kénytelen volt hallani ama' tökéllést, hogy ő, mint kegyetlenül megölt szerelmessének jegyese, tiszta mellyében örökké megőrzi neki hű szeretetét, és a' síron túl szeplőtelenül utánna vílzi. Így az öreg Uróz kénytelen volt a' jövődőségbe vígafztalás nélkül tekinteni, és abban mély szomorúságára előre látni hogy Herczeg ága egyetlen eggy leányában egészen kihál.

A' búbanat alatt meggörnyedő Fejedelemtől a' gyázós komorság az egész udvarra kiterjedt; csak Ilona vándorlott derülttebb tekintettel, és mennyei világosságtól tündöklő orczával a' gyázolók között, édes indúlatossággal kapsolván öszve akarattyát a' mennyei gondviselésnek rendelésével. Naponkint elandalogván a' Remetének sírjához, órait a' nevedő ciprusfáknak árnyéka alatt legörömestebb töltötte. Az üdö, melly egyébaránt minden fájdalmat megenyhít, és a' szempillantásokban eltökélt szándékokot megváltoz-

tattya, nyomdokatlanul habzott el mellette. Hasonló maradt ő magához, és szépségének gyenge virágja fellengő életének lélekzetéből látzott táplálkodni.

Így állott ő testének szinte megújult fényében töredékeny, és süllyedő öreg atya mellett, kinek búbanattya mindannyiszor nevedett, valahányszor leányának reménységet mosolygó természetével ama' végső tökéllését öfvetartotta, melly minden reménységet semmivé tett. Nem voltak sem intések, sem kérések, sem ígéretes, mellyekkel atyai tekintete Ilonát nem ostromolta volna, mikor a' szomszéd Fejedelmek közül sokan meghallván szépségének híret, kezéért esedeztek. De a' Herczeg Kisasszony az ajánlásokat állhata-tos tökélléssel mind megvetvén, nem engedte, hogy élete' módgyának más arány adasson.

Így folyt el tizennyolcz hónap, ammint egy estve cziprussaitút visszatevén, 's mély gondolkozásba merülve a' kertből a' palota felé andalogván, egy bokorból, mellynél element volt; férjfi énekszót hallott, melly egy lantnak hangjaitúl kísértetett. Az ének és a' musikafzó egyszerre vissza hozta megint emlékezetébe ama' szerencsés napokat, mellyeket, Béla mellett ülven, és kellemetes énekeit hallgatván, töltött. Ellentállhatatlanúl vont az ötlet az énekes felé, 's melly nagy álmélkodásra fakadt, ammint szavait megértvén,

szintazon Románczt hallotta, mellyet neki va-
laha Béla szerzett, és ugyanazon nótara éne-
kelt, úgymint:

Magos partyánal a' pataknak
a' hantra dül egy szent vitéz,
'S terhét nem győzven az útaknak,
segedert a' nagy égre néz.

Kiomlik csüggedő kezéből
a' szokatlan szarándok bot;
'S a' tölgyarnyéknak zöld hűsséből
salygattya szint' a' habokot.

Mély ágyaikból felborzadnak
ezek, mint annyi havasok;
'S a' partot dűlván, szétszakadnak,
mint gyöngyhullaszító záporok.

Allig hogy álmodt kezd érezni,
egy harsogó kiáltást hall,
'S lovat lát sebesen érkezni
egy gyönyörű szép alakkal.

Semmit sem gondol a' zablával;
a' víz felé hartyogva száll.

Eggy kígyó marja füllánkjával;
legázol mindent; meg nem áll.

~~~~~

A' szent vitéz nagy bátorsággal
a' csüggedő kantárhoz kap;
'S jobbába szíves biztossággal
olly szép Szűz omlik, mint a' nap.

~~~~~

A' ló a' kantárt elfszakasztya,
's a' lázúlt hab közé repül.
Halálnak a' vizet válaasztya,
hol gyilkossával elmerül.

~~~~~

Ájulásábúl hogy magához
a' Szűz végtére visszateért,
Mentőjét elvitte házához,
hogy ott magának kérjen bért.

~~~~~

Felével nagy Herczegségének
hálállya ritka érdemét.
De bérül ez csak szép szemének
óhajtya kegyes kellemét.

~~~~~

Kitül tanúltad te ezen éneket? Illy szó-
kal közelített Ilona az énekeshez, mintha leg-
szentebb vagyonyjának orzása miatt akarta

volna megtámadni. Megijedve lépett az énekes egyet hátra; de a' Herczeg Kisasszony szemmel tartván a' vélt tolvajt, türedelmetlenséggel újjította meg hozzá igazított kérdését. Kénytelen lévén felelni a' jövevény, a' következő esetet beszéltette Ilonának:

„ Ammint lantommal és énekeimmel Magyar Országot jártam, elmentem egyszer musika-zóval a' Dömösi Apáturságnak ajtaja mellett, hol szinte egy szerzetes mulatott, ki szeme' világa nélkül szükölködött. Meghallván lantomot, látható indulatosságra fakadt, és vezetőjét arra kérte, hogy engemet hozzá hívasson.

Melléje kellett ülnöm, és ő félbeszakaszthatalan figyelmetességgel hallgatta sokáig énekemet. Végére kezébe vévén lantomot, kesergő indulattal pendítette meg rajta a' húrokat, s egynehány szép fogású járások után elkezdette énekelni az előbbeni Románczot, mellynek dallyait a' musikaeszközönn mesterül kísérte.

Ammint elvégezte, kihomorodott kezéből a' lant, mellyéből pedig mély fohászkodás emelkedett ki. Pénzt keresett zsebeiben, hogy engemet megajándékozzon, de nem találván ezen arany gyűrűt vonta le újjárul, és azt mondta, hogy mennek el vele a' Serbiai udvarhoz, és ott váltassam ki magamnak; azonnal egyszerre gazdag ember leszek. Ezzel ve-

zetőjének karjába akaszzkodott, és szemeimből eltűnt.

Eneke amaz indúlatos dal által, mellyel énekelte, úgy megillette szívemet, hogy azonnal megpróbáltam utánna énekelni. Szerencsémre mind a' dal, mind a' szavakat megtartottam fejemben, 's mindaddig gyakoroltam, még emlékezetemben elfelejthetetlennek nem tettem.

Azóta majdnem minden egyéb énekeimet elhagyván, csak e' Románczot dalolom, mert minden embernek tetszik, a' ki csak hallja. Áh! de ha ő tőlle magától hallottad volna! Óh! mikép illette meg, mikép fogta el egész szívemet! És e' gyűrűt! ezt én úgy őrzöm, mint legfőbb szentségemet, mint szemem' világát. Nem akarok én gazdag lenni; lantom és az ő éneke engemet elegendőképen meggazdagított.

A' Herczeg Kisasszony allig tudta eltitkolni az örömmek és az illetődésnek ritka vegyülését, melly belsejében uralkodott. Nem akarta mindazáltal hirtelen elárulni, melly nagy közze van ezen esethez, és arra erőltette magát, hogy olly hidegvérűséggel, ammint csak lehetett, még egynehány kérdést tegyen.

„ De minek jöttél te tehát ide, ha gyűrűdöt ki nem akarod váltani? kérdezé tőlle a' többi között.

Nem a' haszonkereset vezetett engemet valóban ide, hanem inkább csak a' vizsgaság felelé amaz, mivel látni akartam, ki fogja én töllem e' gyűrűt kívánni?

Az én vagyok, mondá hirtelen a' Herczeg Kisasszony, és ezzel magát akarattya ellen egyszerre elárulta. Többet mindazáltal nem szóllott még is, a' mi a' jövevény énekest felvilágosithatta volna. Sőt még a' gyűrűt sem kívánta tölle a' töltt erszényért, mellyet kezébe nyomott, hanem ezzel csak amaz ígértét vette meg, hogy a' Románczot senkinek sem énekeli el többé, hogy öszvejöveleteket senkinek el nem árúllya, és hogy más nap ugyanazon órában, ugyanazonn a' helyenn ismét meg fog jelenni.

Ezzel villzasiertett a' palotába, mivel már setétedni kezdett, és szobáinak csendes magányosságába rejtette magát, hogy ott szorúlt szívén az örömnök háboríthatatlan könyhulajtásai által tágíthasson. A' körülállásokból és a' jövevénynek minden beszédgyébül bizonyosnak látta, hogy kedvesse még él. Ezzel megegyesülni, ez volt tehát mámost szívének egyetlen egy ohajtása; mirenézve ezét is egészen csak az foglalta el, mikép lehetne ezen egyesülést lehetségesnek tenni?

Elejente meg akarta ő az öreg Herczeget titkával hinni, 's tanácsot akart tölle kérni, mikép lehetne az újra meglelt szerencsétlent

üldözőinek tartományából kiszabadítani? De hamar megváltoztatta ez iránt szándékát, mi helyt meggondolta, hogy az efféle dolgokban az öreg embereknek ezer meg ezer ellenvetései és fontolásai vannak, mellyek az ifúságnak nagy ügyekezetekre vágyó tüzével meg nem férhetnek. A' magányos éjtszakát tehát azzal töltötte, hogy önnön magával külömbféle módokról tanácskozott, mellyekkel szándékait végre hajthassa. Szívének egymást felváltó indulattjai, mellyeket abban már az öröm okozott, mivel kedvessét gondolattában feltalálta, már meg a' heves kívánság, mellyel a' meglelt kedvesnek mennél hamarabb való birtoka után esdeklött, nem engedték meg szemeinek, hogy elszenderedjenek. De szintezen habzó indulatok azt sem engedték meg nyughatatlan elméjének, hogy ügyekezetinek végbevételére bizonyos plánumot határozzon meg; és így reggel csak azzal az eltökélt szándékkal kelt fel ágyából, hogy titkon ama' Klastromhoz költözik, hol kedvesse van, és hogy szabadítását azután a' szerencsére bizza.

Hogy ezen ügyekezetiében valakitül azok közül, kik édes atyának udvarában szolgáltak, segítséget várhasson, azzal magát nem biztatta. Csak a' jövevény volt tehát egyedül, a' kit e' titkával meghinni, helyesnek találta. Ama' részvétő érzemények, mellye-

ket ez Bélához mutatott, a' nélkül hogy szomorú eseteit tudta volna, tellyes bizodalomta gerjefztették, és hozzá vonzották szívét, olly annyira, hogy kalaúzzának őtet választotta.

Késedelmesen folytak neki a' napnak órái, még végtére az estve elérkezett, mikor az énekest a' kertben találni reméllette; 's melly nagy örömmel látta, hogy az őszvejövetelnek órája előtt várta már őtet amaz, mintha ez által türedelmetlenségét akarta volna megkímélni.

Kész volt ő arra, hogy neki az elfszökésre segedelmet nyújtson. Erre tehát a' jövő éjszaka határozottat meg. Ilona lantosné ruhába öltözött, mivel ezt vezetőjére nézve legalkalmasabbnak vélte, 's felfüggesztette egy zsinóronn vállára a' lántsát, mellyhez Bélának elmenetelétül fogva nem nyúlt volt. Mikor más nap a' reggel szürkült, akkor már, ök a' legjáratlanabb utakonn több órányi földet elhaládtak. Így ök már jó mellze voltak, mikor a' Herczeg Kisasszonynak eltünése a' palotában szembe tűnt. Ez annyival későbbben történt meg, mivel életének különös módgya szerint, fél napokat is töltött távúl a' palotátul magányosan, a' nélkül hogy szolgáló asszonyai közül valamellyik tudta volna, hová ment, vagy hol tartózkodik? közönséges lett végtére a' háborodás, mikor későn estve a' palotában meg nem jelent, és senki eltüné-

sének sem okát sem módgyát csak nem is gyanúthatta.

Küldettek ugyan követek mindenfelé, mi-helyt az éjszaka beérkezett, és kivált ama' helyekre, hová ő magányosan andalgani szeretett volt; de ezek mind visszatértek, a' nélkül hogy nyomára akadhattak volna. Csak azután mentek minden útra biztos emberek, hogy felkeressék, kik csak híret sem tudván kinyomozni, hihetősnek tették, hogy latrok voltak, a' kik a' Herczeg Kisasszonyt halatlan vakmerőséggel elragadták.

Még e' haszontalan nyomozások történtek, azonban a' mi vándorlóink szerencsésen elérték az országnak határait, mellyekenn túl a' Herczeg Kisasszony tellyes bizonyos volt már, hogy Lantosné ruházattyában senki meg nem ösmeri. A' helységekben, mellyekenn kereftül mentek, kellemetes énekeivel és lantolásával hüven segítette vezetőjét ama' fáradságos házallásban, mellyel táplálásokat kereste.

Mindenik nap jó darab földdel közelebb vitte kívántt czéllyához ezen érzékeny szívű szerelmeat, 's végtére megsajdította az alkonyodó napnak sűgáritül ragyogni az apáturságnak tornyait, hol Béla méltatlan szenvedésének gyalázatos következéseit elrejtette.

Más nap reggel leült ő énekes baráttyával, kit bátyjának vallott, a' Klastromnak fő ajtaja mellé. Szívének heves indulatossága el-

fojtotta mellyében a' dalokat; kénytelen volt tehát egészen úti társára bízni, hogy énekével a' szerzeteseket falaik közül kiédesítse, és ő ennek dallyait csak lantjával kísérgetie.

Többen kijöttek hozzájuk, és az énekest, kit e' vidékben már régen nem láttak, szívesen megköszöntötték. Ilona megvizsgálta őket egyenkint nyomozó tekintettel, de az, a' kít keresett, meg nem jelent, és így az eset szerelmes szívének türelmetlen esdeklését felette keményen megpróbálta. Végére egyik a' hallgatók közül imígy szólott az énekeshöz: „Óh! ide kell vezetnünk hozzád bizonyára a' mi világtalanunkot is; azóta, hogy énekedet nem hallotta, szüntelen tudakozódott irántad. Mikép fog örülni, ha dallyaidat ismét hallhattya!“

Erre elsietett, és Bélát kevés üdö múlva levezette. Az első tekintet megbizonyította már a' Herceg Kisállzonymnak, hogy gyanúja sükeretlen nem volt, és csak férjfiás lelkének állhatasossága volt képes meggátolni, hogy e' jelenés a' földre ne rogyassa. Keze mindazáltal nagyon kezdett a' húrokon rezketni, és úti társának nagy fáradságában telt, hogy éneklő szavának erejével a' dalkísérő lanthanoknak zavarodásait eltitkolhassa. Saját lantját kellett végére elővennie, hogy Ilonának mértéktelen accordgyait elnyomja.

Béla világos jeleit adta örömének, mikor az énekesnek szavát megösmerte, kinek dallyait jó üdeig figyelmetesen hallgatta. Amint ez végtére énekelni megszűnt, jeladó szózáttal kérdezte tőlle Béla, mellyet csak az énekes és Ilona értett, hol járt légyen azóta, hogy legutólszor énekelni hallotta?

„ Szinte Serbiából jövök, felelé az énekes.

Béla csak nagy nehezen nyomhatta el szívének indulatlyát. Kevés hallgatás után kezét kérte, hogy köszöntés gyanánt megfogathassa. Az énekes oda nyújtotta azt neki. Béla allig hogy vele kezét fogott, azonnal lehomorodott fél ájúlással vezetőjének karjai közé, és szerzetes társai érzékeny szorgalmatossággal bevitték inkább, hogysem bevezették a' Klastromba.

Ennek a' gyűrű volt az oka, mellyet Béla az Énekesnek újjánn megérzett.

Látta Ilona, melly nagyra böcsüli e' gyűrűt úti társa; nem volt tehát mindeddig annyi szíve, hogy azt tőlle elkérje és kiváltsa. Ezenn felül úgy is nézte ő e' gyűrűt az énekes' újjánn, mint fő tagját ama' láncznak, melly ezen embert Bélának és önnön magának sorsával egybe függesztette.

Az énekes ezre vette a' jeladó kéznyomást, mellyel Béla a' gyűrűt megillette, s mikor ezt Ilonának megvallotta, kinyílatkoz-

tatta ennek egyszersmind, tudta nélkül, Béla hirtelen ijedésének, és ájulásának okát is. Ilona tehát keserű szemrehányásokkal kezdte magát kínozni, 's mind ő, mind úti társa nem tudták bújjokban, mikép hozhatnák helyre mennél hamarább a' hibát, mellyet elkövettek. Nem tudták bizonyosan, ha tudva van-é az egész Klastrom előtt Bélának Izületése, neve, és sorsa? és így méltán felhettek attúl, hogy ezeknek üdötlen elárúlása által meg ne fofszák e' szerencsétlent utolsó menedékhelyétül.

E' bizonytalanságban ültek ők még a' Klastromnak fő ajtaja mellett, ammint a' harangot meghallották, melly a' szerzeteseket az estveli solyozmára a' templomba hitta. Felhagytak tehát minden reménységgel, hogy az nap Bélának sorsárúl valamit hallhassanak, 's elmentek szomorúan a' Klastromnak környékebe, hogy ott éjjeli szállást keressenek.

Az Apáturság körül volt véve sűrű erdőkkel, 's allig hogy attúl a' vándorló énekesek ezer lépésnyire távoztak volt, zavartt hangzását kezdték hallani a' vadász kürtöknek, melly hozzájuk lassankint közelgetett. Minekélőtte meghatározhatták volna magok között, hogy a' közelgető vadász sereg elől kitérnek, körülvéve látták attúl magokat, sőt mivel a' nagy erdőségben eltévedt volt, kénytelenek voltak még ama' kérdésre is megfele-

ni, hol lehetne legközelebb az egész sereg éjjeli szállást?

Az énekesek azonnal megnevezték a' Dömösi Klastromot, melly az erdőnek közepébe feküdt. Ilona mindazáltal nagyon megijedt, minekutánna ezen útigazítása után azt halotta, hogy egyik a' sereg közül a' vadászoknak legfőbb személyét Királynak nevezi, és hogy Istvány Király az, a' ki egynehány késérőivel a' fő seregtől eltevedvén, ugyanazon Klastromban fog éjjeli szállást keresni, hol az ő kedvesse, Béla, mint eddig legbátorságosabb menedékhelyében tartózkodik. A' körülállások mindazáltal azt javasolták neki, hogy ijedését és titkos szorongatásait, ammint csak lehet, eltitkolja. Erre egyik a' vadászok közül azt terjesztette a' Király' elejébe, hogy jó volna e' musikáló szarándokot a' Klastromba visszavinni, hogy ott az estvének unalmas óráit megrövidítsék. A' Király e' tanácsot helyben hagyta; Ilona pedig szinte újra megerősödött ama' gondolat által, hogy e' Klastromban úgy lesz, mint Bélának őrző angyala, ki elárulásának veszedelmét minden tehetségével hátráltassa.

Az énekes szarándokok tehát vissza fordultak, mint kálauzok, a' Klastrom felé, mellynek kapuja a' Királynak parancsolattyrá legottan megnyílt. Ilona és úti társa a' vadászokkal együtt bementek, s még az Apá

lur a' nagy vendégnek vocsorát kézízítetett; lantyaikkal és énekeikkel a' bornak örömeit tehetségek szerint gyarapították. Ilonának kellemetes magaviselése, szép termete, és gyönyörű szava magokra vonták most kiváltkép a' Királynak figyelmetességét, végtére pedig kegyelmét és hajlandóságát is megnyerték. Minekelötte az asztalt felszedték volna, bizonyossá tette kegyes kifejezésekkel kegyelmérül, és szolgálattyaival megkínálta, mellyben talentomai által udvarának örömeit megfinomítsa.

Az előre gondolkodó Apátornak szorgalma olly rendeléseket tett, hogy Béla az elárulásnak minden veszedelménn kívül volt; de Ilonának elméje mindaddig nem nyughatott, még az útra vissza induló Királyt ismét a' lóra ülni nem látta. Most tágült már meg mellye amaz édes reménységnek elfogadására, mellyre az által, hogy ötet a' Király udvari szolgálattyaiba vette, méltán felébredett; most nézte magát a' gondviseléstül arra választott személynek, hogy Béla' sorsának öszvekötelődött hurokját saját kezével feloldgya. El sietett tehát vélt bátyyával a' vadász sereg után, és más nap megjelent a' Király' udvarában, hol elfogadására a' rendelések már megtetettek volt. Mihelyt fáradságos úttya után megpihent, belépett hivattallyába, s a' Király' asztalánál lantya mel-

lett énekelt. Amaz iparkodás, hogy a' fejedelemnek kegyelmét kedvessének javára megnyerhesse, olly buzgóságba hozta talentumait, melly valamint szép szavának minden kellemetességeit, úgy lantjának szelíd accordgyait is megelevenítette; kivált mivel az udvarnak tulajdonságival, és a' Királynak characterével való mélyebb ösmeretség reménységeit napokint nagyobb erőre segítették.

István, ki édes atyjának nagy tulajdonsági nélkül mindenkép szükölködött, távúl volt még is amaz indulatosságtúl, melly Kálmán Királyt, országlásának később ezfendeiben, saját familiája ellen való kegyetlenségekre csábította. Istvánnak characteré lágy volt, és ugyanerre nézve tulajdon tehetőségétül kevesebbet is gyamolított, hogysen m gát az illyen charactereknek szokott veszedelmétül megóhatta volna, mellyeknek nem legkisebbike az, hogy vele a' körülötte lévők, mint laptájokkal játszanak. Ezen állapot ezersféle rendetlenségeket okozott az országlásban, mellyekkel ő a' népnek panaszibúl megösmérkedett ugyan, de mellyeknek jobbításába erefszkedni nem merészlott. A' vele meg nem elégedő Nemzetnek keseredését végtére szívére is vette, a' mi neki sok szomorú órát okozott, mellyekben a' Koronának súlyát sajnosan érzette. Kevés üdö múlva testének betegeskedése a' vadászatnak multságitúl is

megfolytván ötöt, az egy Ilonának talentomá volt még, a' mihez unalmában folyamodott, 's a' mi komor óráit megrövidíthette.

Így e' Herczeg Kisasszony idegen név alatt, mint lantosné több üdöt töltött egy esztendőnél Istvánnak udvarában, különös plánumban foglalatoskodván szüntelen' tehetős lelke, mellynek végbevételét naponkint eltökéllette, 's a' titkos szorongatástúl elremittetvén, naponkint elhalasztotta. Ez abból állott, hogy a' Királynak Béla' életéről választ tenni, és szabadságáért térgyenn állva esedezni akart. Résztént azért, mivel a' Királynak nagy kegyelmében volt, résztént pedig azért, mivel e' fejedelemnek characterét ösmerte, elhitette magával, hogy e' lépést bizodalommal megteheti; de viszontag akár azért, mivel azokhoz, kik a' Király körül voltak, 's kik közül némellyek még Álmus' és Béla' gyilkolásában is részesültek, tellyes bizodalma nem lehetett, akár talán azért, mivel asszonyi félenksége állhatatlanná tette, e' plánumnak végrehajtását napról napra, holnapról holnapra halasztotta mindaddig, még a' Király' egészségének körülállásai úgy megrosszabbodtak, hogy az orvosok életének egy néhány napnál többet nem ígérhettek.

Most már Ilonának ügyekezete egyfizerte füstbe ment, mert nem volt már módgya benne, hogy Istvánnak beteg ágyához juthasson,

a' nélkül, hogy az udvarnokoknak vezedelmes seregétül környül véve ne legyen. Azt gondolták ezek hogy a' Király magyazakodtt lévén, a' Koronát testamentom által haggya majd valakinek; nem csuda tehát, hogy a' haldoklónak ágyához sokan öszvecsüdülték, hogy e' végső kegyelemért versengjenek. Óh! ha ök tudták volna, hogy közöttök egy afzonság forog, ki a' Koronát kezekbül annál bizonyosabban ki fogja forgatni, mennél csekélyebb személynek tartották.

Látván Ilona, hogy előbbeni plánumával most már semmire sem mehet, egy másikra, sokkal merészebbre, és sokkal szerencsésebbre vetemedett. Tudta ő, hogy a' nép Álmos Herczegnek lenyomott ágához hajlékony szívvel viseltetik; előre látta, hogy még azon esetben is, ha István a' Koronárúl testamentom által tenne rendelést, a' sok Pretendensek nagy rendtelenségeket fognak okozni; helyesen meggondolta azt is, melly jó következése lenne annak, ha ilyen szempillantásban Királyi vérbül származott Pretendens jelenne meg; az Apátornak tehát, kivel már jóval azelőtt minden szándékát közlötte volt, kevés szavakkal megírta a' dolgot, és arra kérte, hogy Fejérvár' mellékébe siessen Bélával, és ott mindaddig elrejtve mulasson, még neki meg nem üzeni, hogy e' Herczeget a' palotába, mint jövendőbéli Királyt bevezesse. Ilona

nának úti társa, kit bátyjának vallott, titkos követ gyanánt szolgált neki, és parancsolatit hüven is tellyesítette.

Így volt minden elkészítve, ammint István meghalt. Ilonának követtye az Apáturt Bélával együtt közel találta már Székes Fejérvárhoz, és Ilonának nevével azt javasolta nekik, hogy a' városba való pompás bemenetelt hagyják más napra, mikor a' nép még nagyobb pösgésben lesz.

Úgy is volt a' dolog. Mihelyt a' Királynak halálát a' Magyarok bizonyosnak tudták, azonnal félni is kezdetek az anarchiától, mivel a' Király nekik törvényes örökösét nem hagyott. Illy félelmében a' nép útszárúl útszára habzott, 's a' városnak nyilvánvaló piarczainn nagy csoportokra egybegyült. Ezekben találta őket a' felkelő nap, ammint a' Dömösi Apátur szerzetes társaival egyházi pompás öltözetben Bélát a' város' kapuin hozzájok bevezette. Egy szónok elől lovagolt, 's a' népnek kihirdette, hogy Béla Hercege, kit a' Magyarok már holttnak vélték, még életben van, és hogy ide szabadítójátúl vezetetik.

Meglepve ezen új hírtül, odá tolódott a' nép, a' hol Béla a' Papság között lovagolt, 's allig hogy e' szerencsétlen és világtalan Herceget meglátta, mindenfelül felkiáltott: Éljen Béla Király! A' Papságnak nem volt már

elegendő helye a' processiónak folytatására ; áttört soraikonn a' nép, kiemelte közülök az új Királyt, és vállainn egész a' várba vitte.

Bélát az Apátur, mikor a' Klastromot elhagyták, mindenrül tudósította ; csak nevét hallgatván el ama' személynek , ki által az ő sorsa illy kívánatos fordulást nyert. Most, mikor már a' várnak palotájába érkeztek, és az országnak Naggyai mind egybegyültek volt, hogy az új Királynak hódollyanak, a' Dömösi Apátur volt az első, ki trónussa előtt tégyre esett, és akár magátúl, akár a' néptül kényfzerítettvén , szabadságot kért arra, hogy Királyi kegyelmébe ama' személyt ajánlhassa, ki minden erejét arra fordította, hogy a' Királyi méltóságra emeltessen. A' Királyt azt kívánta, hogy azonnal elejébe vezetessen. Az Apátur tehát az előszobába ment, és elhozta onnan a' Magnásoknak elámúltt serege közé a' lantosnét. Büfzke lépéseekkel közelgetett ez a' trónushoz , és micsoda jelenés tünt most az egész udvarnak szemébe!

Béla nevét kívánta hallani , és ösmeretes szózatban Ilonának saját ajakibúl álmélkodva hallotta e' szavakat: Én Ilona vagyok , Serbiának Herczeg Álfzonya!

Azon szempillantásban semminek sem nézte Béla egyébnék az egész dolgot kellemetes szemfényvesztésnél. Még azt sem akarta hinni, hogy sorsa valóban megváltozott , még

hű barátja, a' tiszteletre méltó Apátur, újra bizonyosnak nem mondotta volna az egész esetnek valóságát. Most már a' Nagyok, kik a' vélt lantosnét vizsga tekintettel körülvették volt, látván az örömet, melly Bélának orczáján ragyogott, mély tisztelettel hátrább léptek, és Ilona maga maradt a' trónus előtt, légszebb diadalmának nézvéen a' közönséges hódolást, mellyel őtet az országnak egybegyűlt Naggyai megtisztelték. Kedvességének egyetlen egy érzékeny szava felemelte őtet melléje a' Királyi székre, Ilona Bélának hitvesse lett, és Magyar Királynénak koronáztatott.

Most már Béla Öseleinek trónussánn ülven, ifúságátúl, alattavalóinak szeretetétül, és kellemetes nem különbben mint okos hitvességének birtokátúl, ki neki az országlásnak súlyos terhét felette nagyon megkönnyebbitette, méltán reméllette azt, hogy hosszas szenvedését boldog esztendőök fogják megkoronázni. Azonban sorsának komor csillagja még nem szűnt rajta még azután is uralkodni. Szerencsáját még mint Király sem látta olly derűltnek, a' minőt jó erkölcsi érdemlettek. A' helyett, hogy országlásának szelídsége kibékéltette volna vele titkos ellenségeit, még inkább merészebbekké tette őket, olly annyira hogy ellene új ösztvecsküvésekrül gondolkodtak.

Öt éftendeig békével országlott ugyan, a' nélkül hogy az ellene koholt lázulás kifa-
kadt volna, és Ilona mellett naponkint lát-
szott boldogsága erősödni és nevedetni. Nem
csak böles tanácsával és tehetős iparkodásá-
val segítette ő ama' szép izándékokot végre
hajtani, mellyeknek fő tárgya az országnak
köz boldogsága volt, hanem azonkívül éften-
dönkint fiú gyermekkel is gyarapította atyai
örömét, kik familiájában a' successiót hosszú
űdöre megállapították. Majdann egészen fele-
dékenységbe enyésztek már emlékezetéből
hajdani szenvedései, ammint az említett go-
nozok, szerencsáját irigyelvén, a' köz nyu-
godalmat, melly a' trónust körülvette volt,
bosszúállásoknak feláldozták.

Eggy estve meggyújtottak a' városban
eggy házat, hová a' Királyt szokása szerint
bizonyosan elvárták; mivel az ilyen alkal-
matosságoknál jelenlétével az öfzvegyűltt em-
bereket a' tűznek oltására biztatni szerette,
még a' Királyné a' csoportok között rendelé-
seket tett. E' köz zavarodásnak hafznát vé-
vén az árúlok, a' Királyt vezetőivel egyűtt
biztossaik által lassankint körülvetették, meg-
fogatták, 's a' többi útfizáknak homályátúl
felbátorítottván, a' városból kivezették. A'
váras' kapujánn kívül a' Királynak vezetőit
legyilkolták, és hogy szökéseket megkönnyeb-
bítsék, a' vízbe hagyították, a' Királyt pe-

dig lóra ültetvén, magát egyedül magokkal vitték. Lovaiknak gyorsaságához bízván, azt remélték, hogy a' fogolyt, minekelőtte a' tűz után visszaterendő csendességben távollétét észre vehetik, a' várasnak környékéből kivezethetik, és így a' nyomozásnak kívánt következéseit megjátszhatták. Szerencsére meggátolta őket ezen ügyekezeten az éjzának mód nélkül való setétsége, úgy hogy kijegyzett útyokot a' szükséges arányban nem folytathatták. A' tűz eloltatott, és ezzel egyetlenegy kalaúzzokot is elvesztették. A' járatlan utakonn való tébolygás megfárasztotta lovaikat, 's ammint a' hajnal hasadni kezdett, rémülve látták, hogy még most is a' várasnak környékében vannak, mellyet telve gondoltak már lenni a' Királyi testőröknek seregivel, mellyek őket nyomban követik. Ammint a' gonosztévőknek dolga közönségesen lenni szokott, hogy gonosz szándékaiknak végrehajtásában foglalatoskodván, ammint hirtelen vészedelmet sajdítanak, azonnal meg is ijednek, és meg nem érdemlett nyomorútt életüket gyors szaladással ójják; úgy történt itt is. Nyakrafőre elnyargaltak mindnyájan, 's a' szerencsétlen világtalan Királyt a' puszta erdőnek közepénn magát hagyták.

A' palotában azalatt, hogy a' Királyt nem találták, nagy zavarodás támadt. De senki még is az első ijedésben arról nem gon-

dolkodott, hogy a' Királyt elragadták; olly titokban tudták szándékokot a' gonosztevők tartani, és olly színlett nyugodalommal minden lépéseiket elpalástolni. Csak ammint hajnalkor a' víznek partyánn a' gyilkosságnak nyomdokit látták, kezdettek végtére illy ifzonyú törvényzegésről gondolkodni; mire a' Királyné meg nem elégedett azzal, hogy cselédgyeit minden felé kiküldötte a' latrok után, hanem azonnkívül ugyanezen szándék-ból maga is útnak indúlt, és a' környéket körüljárta.

De mivel senki sem gondolta, hogy a' Király, ha még él, olly közel legyen a' várashoz, minden segítség nélkül elhagyva maradt egy egész nap az erdőben, még a' Királyné, még baráttyai, 's még szolgái fáradhatatlan sietséggel a' távúlabb főkvő erdőköt és hegyeket átkeresték.

A' mármár kétségbe eső Királynak szavára megjelent végtére egy szegény bojtár gyermek, ki a' nyáját nem mészte onnan legeltette volt. Meg nem ösmerte ő a' Királyt, de látván, hogy ezen állapotban e' világtalan ember segedelem nélkül szükölködik, arra ajánlotta magát, hogy elvezeti őtet abba a' helységbe, a' honnan eltévedt. A' Király, a' nélkül hogy nevét és az esetet a' gyermeknek kinyilatkoztatta volna, megnevezte neki Székesfejérvárat, 's hallván, hogy a' város

közel fekszik, és hogy csak keveset kell mennie, hogy az erdőből kijusson, és a' várasnak falaihoz elérjen, ellankadt erejét szinte megújítani érzette. Megfogta tehát bizodalmasan a' gyermeknek kezét, és haza vezette magát.

Szinte a' várasnak kapuja felé vezette ez őtet alkonyodáskor, ammint a' Királyné az ország' úttyánn mélyen bánkodó szívvel elejekbe lovagolt. Mely nagy volt álmélkodása, mikor felséges férjét egy béke szerető bojtár gyermeknek kezénn jönni látta! Szavakkal ki nem lehet fejezni az érzeményt, melly szíveiket a' visszontag való ölelésnél elfogta. A' szomorúan visszaterő szolgák azonban egybe gyűltek lassankint a' Királyné mellé, és kegyelmes urokkal a' várasba a' népnek öröme szinte második pompás bemenetelt tartottak.

Igy e' rettenetes gonofszágú ügyekezett a' Király ellen hajótörést szenvedett ugyan; de okot adott egyfzersmind ama' gyanakodásra is, hogy a' gonofszág meg nem szűnt még ezzel a' Királynak drága élete utánnc inselkedni. A' melly hajlandó volt a' Királynak szelíd szíve arra, hogy ezen esetet egészen elfelejtse, olly elevenen átlátta ellenben a' Királynénak éles elméje a' veszedelmet, melly az efféle üdötlen nagy szívűségből és irgalomból következne, és felséges Férjének eddig

türtt szenvedéseitül a' bosszúállásra méltán ingereltetvén, azt kívánta, hogy ezen eset szorosán kinyomoztatván, kemény büntetés alá vettessen.

Ösmerte tudni illik a' Királyné a' Nemzetnek nagy lelkét, mellynek fejedelme az ő férje volt, és legkisebbet sem kételkedett, hogy az országnak nemes szívü Naggyai tellyes erejebül és minden kitelhető buzgósággal fogják őtet ama' rossz embereknek kiirtásában segíteni, kik elég alacsony szívűek voltak arra, hogy felséges házának ellenségei legyenek. Az ő vitézsége, mellyet a' hadakozásokban többször megbizonyított, és az ő férjfiás állhatatossága, különösen megnyerték már azelőtt ama' Magyaroknak szívét, kik nemesebben gondolkodtak. Most tehát csak jó alkalmatosság kellett neki arra, hogy azoknak, kik hozzá egyébaránt is hajlottak, könnyörületességét felgerjessze.

A' Királyt tehát arra bírta, hogy Aradonn Országgyűlést tartson, mellynél e' nagy lelkü Királyné, jóllehet még ez akkor szokásban nem volt, kis Herczegeivel együtt megjelent. Az egybegyűlt Nagyok, azon egynehányat kivévén, kiknek lelkiösméretek rettegett, mivel tudták, hogy e' nagy napnak áldozatai lesznek, hódoló tekintettel köszöntötték a' Királynét, kiből az okos és bölcs országlónét, és az egész országnak érzékeny annyát

már régtől fogva tisztelték. Engedelmet követvén a' Királytól, hogy szállhasson, és a' Királytól, a' környülállóknak örvendetes és hangos helybenhagyásával, a' mellette álló üres Királyi székkal megkínáltatván, leült, négy gyermekét pedig maga körül állította.

A' beszédből, mellyet itt mondott, 's melly a' jelenvalóknak szíveit megrezentette, elég legyen itt egynehány szakaszokat előhozni. Feltalálni azt Praynak Annálissaiban, és Kiküllő' Krónikájában Schwardtnernál script. rer. hung. T. 1. p. 42.

„ Mikor én látom, így szóllott ő, hogy azok, a' kik itt egybe gyültek, ragyogó szemeket mind felém fordítyák, miért kell az én férjemnek, a' Királynak, egyedül ama' közönséges jó nélkül, mellyet a' természet még a' legszegényebb koldústól sem tagadott meg, a' világosság nélkül szükölködni? Tik mindnyájan, mikor familiáitokhoz visszatertek, hitvesseiteket magzatitokkal együtt előtökbe láttyátok sietni, hogy benneteket megölelyenek; és e' jelenést tik valóban Királyi Koronáért sem adnátok. E' szegény szerencsétlen Király környül van véve szívének drága kincseivel, és nem láttya, soha sem látta, nem is fogja őket soha látni. Még hitvesének képe is, kit most maga mellett szóllani hall, csak a' búbánattal töltött múltt üdökből lebeg még homályos emlékezete előtt.

Olly trónusonn ül ő, mellyrül a' földnek valamennyi Királyaira büzkén tekinthetne, ha tikteket, egybegyűltt Nagyok, Királyi széke körül mély tisztelettel állani láthatna, 's a' hozzá való szeretetnek és ragaszkodásnak szívbátorító tekinteteit orczáitokonn olvashatná. Csak ama' hideg szózat hat be füleinn az ő szívébe, mellyel hozzá való hűségteket bizonyíttjátok; de a' nélkül, a' mit az ajakok ki nem fejezhetnek, és a' mit másnak szemében csak a' szem olvashat, örökre szűkölködik.

És e' legnemesebb érzékenységtől a' természet fosztotta-e vallyon meg e' boldogtalan? Óh! ne bántuk meg illy szókkal a' közönséges jó és kegyes anyát! Ő, a' ki e' világtalan férjűt mindennel megajándékozta, a' mi a' férjűnek testi és lelki tökéletességére megkívántatik; ő, a' ki őtet a' tulajdonságok által, mellyekkel felékesítette, fejedelemnek alkotta, a' ki neki az országlónak felségét homlokára nyomta, a' ki karjára egy nemes lelkű nemzetnek védelmezését bízta, szégyenlette volna bizonyára a' harmoniát, melly ezen alkotmányában uralkodott, csak egyetlenegy hiba vagy fogyatkozás által is megrontani.

Nem, valóban nem! Megeggyesül inkább velünk e' súlyosan megbántott köz anya, és bosszúért kiált ama' gonoszok ellen, kik az ő

is kélletes művét illy gyalázatosan megesonkították. Ama' szemet, melly arra termet volt, hogy egy egész országnak boldogságára vigyázzon, e' gonosz lelkűek gyökerestül kiszakasztották. Ő, ki vitéz seregei előtt a' rémítő rettegést Magyar országnak ellenségei közé vitte volna, kénytelen a' tábor után ragyogó pompában járni, mikor szíve arra bírja, hogy hüveivel a' háborúnak veszedelmeit felolja.

Magyarok! az övének ösmertétek tük az őseleirül reá maradt örökséget, 's felemeltétek őtet a' Királyi székre. De átláttatok é vallyon ama' kötelességet, mellyet ezzel egyfzersmind magatokra vállaltatok, hogy azért, a' mit benne vesztettetek, és a' mi ő márnektek nem lehet, offenségeinn bosszúit is állotok? Igen is, nem csalatkozok én még az én Nemzetemben; tük e' kötelességet átláttatok; de mindeddig nem emelkedett még fel köztetek ama' szózat, melly tölleték e' bosszúálást kívánta volna. Én, kit e' szomorú esetre a' napnak reggelenkiént újjuló ságára megemlékeztet; gyermekeim, kik érzékeny másolyásaikkal hafztalan édesgették attyokot bölcsőikhez; ő maga, e' keservesen megbántott, e' gyalázatosan megcsonkított férjű, mink mindnyájan hallgattunk mindeddig, mivel készek voltunk megbocsátani, holott büntetnünk kellett volna. De mikép hálálták meg
val-

vallyon e' gonoszlelkűek kegyességünköt? Elcsendesedtek ők, hogy újjolag koholt gyalázatos szándékaikat annyival bátorságosabban végre hajthassák. Telve bosszúsággal, hogy első gonofzságok, mellynek rettenetes fele végbe vitetett, másik felére nézve el nem követtetett; telve irigységgel, hogy vakmerőségek' áldozattyának nyomorúlt élete meghagyatott, és hogy létének e' maradékát tik hűségtek és szeretetek által megédesítitek, másodszor nyújtyák ki ellene istentelen karjait, 's a' koronás főnek méltóságával semmit sem gondolván, elragadgyák a' ti Királyotokot, talán hogy távúl nemesfivű népétől, mellynek hűsége neki mindedig legbátorságosabb bástya gyanánt szolgált, meg nyomorgó életétül is megfofzzák; elragadgyák a' ti Királyotokot, Magyarok! tiközülletek ragadgyák el!

A' mennyei gondviselés megmentette, és néktek fenntartotta ötet, és a' bosszúállást reátok bizza. Mink mindnyájan felemelkedünk már most, hogy tölletek e' bosszúállást kívánnyuk. Vessétek ki közülletek ama' törvényfzegőköt, kik a' magyar nevet meggyalázzák; ők magok tették magokot e' büntetésre méltóknak. Tekintsétek körül magatokot! Kiki közülletek nézzen a' mellette állónak izeme közé. Az áruló el nem titkolhattya arczainak halaványságát; a' lelkiösméretbéli

szorongatásnak tekintete ki nem állja a' nemes bosszonkodásnak tekintetét. Tartsatok törvényszéket ; ejtsetek ítéletet azokra, kik nemzeteket meggyalázták, és mutassátok meg a' jövendő világnak, mikép állanak nemes szívű hódolók bosszút azokon, a' kik Királyokat meggyalázták. “

E' szókkal befejezte beszédgyét, 's megfogván világtalan férjének karját, kivezette gyermekeivel együtt a' gyűlésbül.

Erre közönséges zaj támadt, melly értelmesen elárulta, hogy a' Királyné' beszédgyétül a' jelenlévőknek szívei mélyen megilletődtek. Majdnem az egész gyűlés kivonta kardgyát, 's a' Király' ellenségeinek irgalmatlan bosszút esküdött.

A' kik Kálmán Királynak akkorában biztossai voltak, mikor országlásának vége felé kegyetlenségekre fajult, a' fellobbant bosszúállásnak mindnyájan áldozattya' lettek, kivéven egynehányat, kik allig nyerhettek annyi üdöt, hogy életeket a' gyors szökés által megójják.

De e' kevés szökevény elegendő volt még is arra, hogy a' Királyt, kinek a' sors nyugodalmas napokkal kedvezni nem akart, új üldözésekkel megfzomorítsák.

Élt még tudni illik akkor Kálmán Királynak élbocsátott hitvesse Prediszlava édes atyának, az Orosz nagy Herceznek Szveto-

polknak udvarában. Ez mindaddig, még a magtalan István Király a' Magyar Trónusonn ült, bizonyos reménységgel volt a' felül, hogy a' magyar Korona valaha az ő nevedék fiára, Boriszra jut, de reménységében Bélának a' Királyi méltóságra való felemeltetés által megcsalatkozott. Majd azután látván, hogy Bélának több fiúgyermekai lesznek, megbánta kesergő szemrehányások között, hogy e' Következésekre maga adott valaha okot, mikor férjénn bosszút akarván állani, Bélának életét megmentette. Sőt a' rokony Fejedelmekkel már régen szövetséget is akart kötni, hogy ezeknek segedelmével Borisz fiának a' magyar Királyi széket megszerezze.

E' szövetség a' Magyar udvar előtt mind- eddig titokban tartatott; de nem is jutott volt annyi erőre, hogy a' Magyar Királynak veszedelmes lehetett volna, mivel a' fejedelmek, kik abban részesültek, magoknak e' szövetség- ből semmi hasznot sem várhattak.

Azonban Bélának titkos ellenségei, or- szágának belsejében leveleztek már eggy üdö- tül fogva Prediszlavával, kinek pártfogása a- latt, fiának javára, a' Királyt már elis akar- ták trónussárúl ragadni. Most tehát igen ter- mészetes dolog volt az, hogy e' gonosztévők a' bosszúálló pалlost el akarván kerülni, Pre- diszlavához folyamodták, ki látván, hogy jó barátjai Magyar országból mind eltűntek,

drágábbnak vélte az ödöt, hogysem a' megválasztó csapást, a' hadakozást, akkorra hálflza, mikor Béla Király helyreállítván a' köz nyugodalmat, annyi erőre jutand, hogy hadi erejének ellent állhasson. Sürgetéseit maghallgatták végtére a' frígyes fejedelmek, és elég nagy hadi erőt öfzvevonván, eggyesült lélekkel a' magyar határok felé mentek.

Mit nem tehet a' népnek entuziazmussa, azt itt látni volt a' veszedelemnél, melly a' határokon váratlanúl betört. A' nélkül hogy az ellenségnek mozdulásait valaki csak megálmodhatta is, mikor ez felfegyverkezve az útnak indúlt, el nem értek még is az Oroszok a' Magyar határokhoz, mikor ezekenn egynehány nap alatt hasonló hadi erő készen állott arra, hogy velek megütközzön.

A' Király valóban az elsők között volt, kik a' táborban megjelentek, hogy a' hadi fáradságokat hűveivel felöflza; azalatt hogy az országlásnak Kormányát a' Királynéra bízta. Sátora a' tábornak közepében volt.

Az ellenség nem tartotta lehetségesnek az illy sebes felfegyverkezést, és így a' készen álló tábortól megdöbbsent. Mind a' két sereg a' Tufza' partján állott általellenben; a' magyar azt várta, hogy amaz kedgye az ütközetet; az Orosz pedig el nem merte kezdeni. De kivált az alkudozások miatt, mellyeket Béla ajánlott volt, napról napra halasztatott,

Ezek, noha foganatlanok voltak, a' Magyar Király' szívének nagy böcsületére váltak. Átalotta egy részrül, érette újjolag kikeltt hű alattavalóinak vérét olly hadakozásban kiöntani, melly tulajdonképen nem a' Nemzet ellen, hanem ő ellene indított, más részrül pedig a' háborúságot háládatosságbúl is el akarta kerülni, mellyel Prediszlavához viseltetett, ki valaha életét, akárminémű indító okokból, de csak ugyan még is megmentette. Találni é vallyon sok ollyan embert, kik szerencséjeknek birtokához jutván, illy nemes indulatot érezzenek ahhoz, ki őket e' birtokhoz segítette, kivált, ha ez talán ellenségeké válik? Bélának nemes szívűségében egy ilyen ritka példát álmétkodva találunk.

Alkudozásait amaz ajánlásra építette Béla, hogy Prédiszlavá fiának Magyar orszagból kéz adni egy Napkeleti tartományt, mellyet, mint Herczegséget, a' Magyar Koronának oltalma alatt birjon. Prédiszlavának el kellett volna ezen ajánlást fogadni, hogy a' bizonytalan ütközetet elkerüllye. De ő meg hagyván magát az ál reménységtül csalni, e' tisztességes ajánlást megvetette. Megemlékezett ő arról, hogy mikor férjéül méltatlan bosszúságokat szenvedett, akkor az országnak Naggyai az ő részénn voltak, és hogy kiki csak a' Királynak igazságtalanságát vádolta. E' vélekedésre támázkodott ő még most is, és azt gon-

dolta, hogy az ő kívánságival a' vitézek nem igen fognak ellenkezni. Melly nagyon megcsalatkozott légyen, megmutatta a' hadakozásnak folyamattya. Az első könyörülésnek üdeje elmúlt, és a' Magyarok most sokkal jobban bosszonkodtak ellene, mintsen valaha pártját fogták, mivel a' hozzá folyamodott lázulóknak menedékhelyet adott, és ezekkel együtt a' Magyarok ellen fegyvert fogott. Ezekbül azonkívül nem ok nélkül lehetett következtetni azt is, hogy ő e' lázulókkal kéz alatt már régen czimborált, és hogy ügyekezeteiket ő vezette, ő segítette.

E' keseredés szinte dühös bosszonkodásra fakadt amaz új eset miatt, melly a' Királynak életét a' tábornak láttára új veszedelemmel fenyegette, 's melly csak hű embereinek eltökéllett buzgósága által tetetett hiúvá, amint Kiküllő beszéli Schwartdnernál. Script. rer. hung. T. 1.

Az Orosz felekezetnek titkos baráti közül csak egy maradt még alattomban a' Magyar táborban, kinek neve Sámson volt. Ez egy reggel a' Királynak sátorába ütött illy szavakkal: „ Minek neked, vak kutyának, az or-, „ szág? Borisz Herczegé ez. Jobb lett volna, „ ha a' Klastromban maradtál volna. “

Ezzel kardot rántott a' szerencsétlenre. Egy nemes Magyar, Ottó' fia, ki Jánosnak neveztetett, és szinte a' sátorban a' Király

mellett volt, felfogta szerencsésen a' gyilkosnak karját, 's a' halálos csapástúl a' Királyt megmentette. Ammint a' gonosztévő látta, hogy ügyekezetébül semmi sem lett, elvetette a' fegyvert, 's azoknak kezei közül, kik megfogták volt, kiragadván magát, kiszökött a' sátorból, 's a' készen tartott lóra felugorván, olly sebesen repült el, hogy már akkor, mikor a' Magyar vitézek az ijedésbül magokhoz tértek, ő már a' táboronn kívül volt. Felfzálottak azonban egynehányan, mihelyt Sámson' szándékát hallották, nyergeletlen lovaikra, 's láncsákkal felfegyverkezve, a' gyilkos után ragaszkodtak.

Ennek szaladását meggátolta a' folyó, 's jóllehet az ellenség' részéről jött elejébe csónok, jókor elérték még is a' vitézek, minek-előtte a' csónokba ülhetett volna. Sámson a' lóval együtt akart a' víznek neki menni, mivel látta, hogy a' csónokot bevárnia veszedelmes volna; de egy láncsadöfés által a' nyeregbül kifordíttatván, a' vízbe esett, 's mivel ruhája alatt vaspánczélya volt, és e' miatt nem úszhatott, halálát a' víznek habjai között lelte, ammint érdemlette.

Ezen eset, ammint már fellyebb mondtuk, az egész Magyar hadi seregnek keseredését dühös lángra lobbantotta. A' pajzsoknak csörgése, mellyeket a' viadal után csdeklő legények öszveütöttek volt, áthallatott

az ellenségnek táborába, 's hírül adta neki, hogy az ütközet elkerülhetetlen.

Még ezek a' táborban történtek, addig a' Királyné férjének dolgában nem nyugodott. A' Királynak híre nélkül, de az ő nevében alkudozásokra lépett a' Lengyel és a' Cseh Herczegekkel, kik Prédifzlavának segítő seregeket adtak, és olly ígéretekett tett nekik, ha ennek szövetségével felhagynak, hogy ők ezt, mihelyt még egyszer ütközetre kelend a' dolog, írásban meg is ígérték. Ez a' Királynak felette nagy hasznára és bátorságára vált az imént említett ütközetnél, mellytül a' Magyar Koronának sorsa függött. A' segítő Herczegek, megkötve lévén saját kezeiknek írásai által, de még a' dühösségre fakadtt Magyaroknak tekintetétül is elrémülvén, felmondották az Oroszoknak a' szövetséget éppen akkor, mikor ezeknek késő volt már arrúl gondolkodni, hogy az ütközetet elkerüllyék.

A' Magyar sereg megtámadta őket, 's mivel nagyon meggyengültek volt, kevés óra alatt valamennyire soraikon feldúlta, sok vért ontott, és minden bizonnyal magát a' nagy Herczeget leányával és onokájával együtt elfogta volna, ha ezek, a' veszedelmet látván, jókor el nem szaladtak volna.

A' frigyeseeknek elpártolását nem tudták mire vélni a' Magyarok, még a' Királyné különös követség által férjének az egész titkot

ki nem nyilatkozhatta. Mindnyájan, a' kik ezt hallották, nemes részvétellel örvendeztek a' Királynak ama' szerencséjénn, hogy az ország-lá-nak Kormányát helyette és vele illy böcs Királyné igazgattya; 's mivel nem volt már az Oroszoktól mit félniek, mindnyájan vissza is kívánkoztak Fejérvárra, hogy ott e' szeretett Királynénak hódollyanak.

Ez már most a' harmadik pompás bemenetel volt, mellyet Béle Fejérvárott tartott, de a' többieket a' ragyogásban fel is haladta. Gazdag zsákmányok vitettek előtte, mellyeket meggyőzött ellenségtől vitézsei nyertenek, 's mellyek a' palotában a' közönségesen csudáért és szeretett Királynénak lábaihoz tetettek.

E' győzedelemmel, mellyet Béla ellenségeinn nyert, e' jó Királynak mostoha sorsa is megváltozott. Sokáig ugyan szenvedésnek e' czéllyánn túl nem élt, de ama' kevés esztendőt, mellyek még életébül maradtak, háborítatlan nyugalomban töltötte érzékeny szívü hitvesse mellett, ki az országnak áldásait vele felosztott.

Halála után a' böcs Királyné országlott egy darabig, még a' legöregebbik Herczeg azon esztendőkre feljutott, mellyek arra, hogy a' Kormányt maga vezethesse, megkívántatnak. De még azután is, mikor ez már maga országlott, szüntelen segítette e' böcs a-

nya tapasztalatlan fiát jó tanácsaival, valahányszor ez hozzá folyamodott.

Geiza Királynak bölcs országlása megmutatta, micsoda vezérlés alatt neveltetett fél, 's melly tisztelettel ügyekezett ő azon, hogy nagylelkű anyjának nyomdokit kövesse.

757678

DEBRECENI EGYETEM KÖNYVTÁRA

Lelt.

2058-1955